

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra občanského práva

**ZÁPADOČESKÁ
UNIVERZITA
V PLZNI**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Vypořádání společného jmění manželů podle
nového občanského zákoníku**

Lukáš Goetz

Plzeň 2015

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra občanského práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Vypořádání společného jmění manželů podle
nového občanského zákoníku**

Zpracoval: Lukáš Goetz

Studijní program: M6805 Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.

Pracoviště: Katedra občanského práva

Plzeň 2015

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovával samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V .....dne.....Podpis autora textu.....

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu své diplomové práce, panu JUDr. Jindřichu Psutkovi, Ph.D., za jeho vedení, odborné rady a připomínky při utváření této práce.

1. ÚVOD	6
2. OKOLNOSTI VEDOUcí K VYPOŘADÁNÍ SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ	9
2.1 ZÁNİK SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ.....	10
2.1.1 Rozvod manželství.....	10
2.1.2 Smrt jednoho z manželů	11
2.1.3 Prohlášení za mrtvého	12
2.1.4 Změna pohlaví.....	13
2.1.5 Neplatnost manželství	14
2.1.6 Prohlášení konkurzu	14
2.1.7 Povolení oddlužení.....	16
2.1.8 Trest propadnutí majetku.....	17
2.2 ZRUŠENÍ SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ	18
2.2.1 Režim oddělených jmění manželů	18
2.2.2 Režim vzniku společného jmění ke dni zániku manželství	19
2.2.3 Rozhodnutím soudu.....	19
2.3 ZÚŽENÍ SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ	20
3. PŘEDMĚT VYPOŘADÁNÍ SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ	21
3.1 AKTIVA SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ	23
3.1.1 Zisk z vylučného majetku	24
3.1.2 Podíl manželů v obchodní společnosti.....	27
3.2 VÝJIMKY Z AKTIV SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ	29
3.3 PASIVA SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ	33
4. ZPŮSOBY VYPOŘADÁNÍ SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ	37
4.1 DOHODA O VYPOŘADÁNÍ SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ.....	38
4.2 SOUDNÍ VYPOŘADÁNÍ SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ.....	42
4.2.1 Zákonné zásady vypořádání společného jmění manželů.....	43
4.2.1.1 Rovnost	43
4.2.1.2 Zápočty	44
4.2.1.3. Vnosy	46
4.2.1.4 Potřeby nezaopatřených dětí	48
4.2.1.5 Péče o rodinu.....	49
4.2.1.6 Zasloužení se o nabytí majetku do společného jmění.....	49
4.2.1.7 Valorizace a redukce vnosů a zápočtů.....	50
4.2.2 Soudní vypořádání společného jmění manželů po procesní stránce.....	51
4.3 ZÁKONNÁ DOMNĚNKA VYPOŘADÁNÍ SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ.....	56
4.4 VYPOŘADÁNÍ PODÍLU MANŽELŮ V OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI.....	61
4.5 OCHRANA TŘETÍCH OSOB PŘI VYPOŘADÁNÍ SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ.....	63
5. POROVNÁNÍ STARÉ A NOVÉ ÚPRAVY VYPOŘADÁNÍ SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ.....	67
6. ZÁVĚR.....	71
RESUMÉ.....	73
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	74
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	74

1. Úvod

České manželské majetkové právo má mnoho aspektů, přičemž k těm nejvýznamnějším patří společné jmění manželů. Jako zvláštní případ spoluvlastnictví, tedy společné vlastnické právo manželů k jejich společnému jmění, je zde také speciální úprava pro jeho vypořádání. Jedná se o likvidaci předmětu společného jmění a jeho rozdělení mezi manžele.

Za téma své diplomové práce jsem si zvolil vypořádání společného jmění manželů dle nového občanského zákoníku. K tomu mne vedlo hned několik důvodů. Předně mě vždy hodně zajímala problematika občanského práva. Řeší totiž každodenní situace detailně propracovanou zákonnou formou. Takovéto rozebrání společenských interakcí a jejich posuzování na základech logiky a spravedlnosti je nanejvýš podnětné.

Důležitost vypořádání společného jmění manželů je postavena na důležitosti manželství samotného. Existuje-li nějaká fundamentální sociologická vazba ve společnosti, je to právě manželství. S tím je spojeno i společné jmění manželů, které tvoří pevnou majetkovou vazbu mezi mužem a ženou. Díky ní je možné získat stabilitu nutnou k založení rodiny. Právě kvůli pevnosti tohoto majetkového režimu je nutná existence pravidel pro jeho případné vypořádání.

Ze stejného důvodu je nutné společné jmění odlišit od samotného institutu spoluvlastnictví. Oba instituty jsou založeny na společném vlastnictví k určité věci či majetku. Společné jmění ovšem zaujímá specifické postavení právě kvůli své vazbě na manželství. Stejně jako je manželství speciální společenský svazek, tak musí být i jeho společné jmění odlišné. Při jeho vypořádání je poté vždy nutné k této odlišnosti přihlídnout.

S novým pojetím soukromého práva přichází celá řada nezodpovězených otázek. Právě problematika nové právní úpravy bude jedním ze základních cílů, které bych chtěl postihnout. Bude se zde jednat především o novou terminologii a dílčí změny, které mohou vést k velkým rozdílům ve výkladu. Je nutné posoudit, jak se budou situace, které byly dříve řešeny judikaturou, nově posuzovat. Zda drobné změny ve formulaci vyústí ve zcela nový výklad, či pouze výklad zjednoduší. Mnoho ustanovení v novém občanském zákoníku je výslovnou reakcí na dosavadní rozhodovací praxi soudu. Přesto ale bude v některých případech nutné rozhodnout, do jaké míry je dřívější judikatura použitelná.

Nebudu se zde ale zaměřovat pouze na porovnávání staré a nové právní úpravy. Hlavním cílem bude popsat institut vypořádání společného jmění manželů jako celek. S tím souvisí povinnost definovat jisté klíčové instituty, které mají přímou spojitost se samotným vypořádáním. Detailněji rozeberu jednotlivé způsoby vypořádání, tak jak jsou uvedeny v novém občanském zákoníku stejně jako jeho předmět a další související témata. Spolu s tím se zaměřím na některé dílčí novinky a problémy, na které existují v literatuře různé názory.

Ve druhé kapitole se nejprve pokusím popsat jednotlivé okolnosti vedoucí k vypořádání společného jmění manželů. Nový občanský zákoník je rozděluje do tří kategorií, a to na zúžení, zrušení a zánik společného jmění. Zde najdeme jisté novinky, které budu zdůrazňovat, stejně jako jednotlivé důsledky každé této okolnosti.

Ve třetí kapitole se zaměřím na předmět společného jmění. Pokud bychom nejprve nepopsali, čím vším je vůbec společné jmění manželů tvořeno, neměli bychom poté řádnou představu co a jakým způsobem vypořádat. Definujeme si aktiva i pasiva společného jmění a vyčleníme si majetek náležející do výlučného vlastnictví. Jedná se totiž o jeden ze základních kamenů podstatných pro pochopení samotného vypořádání.

Ve čtvrté kapitole se dostaneme k jednotlivým způsobům vypořádání. Nejprve se podíváme na vypořádání dohodou manželů, kde rozvedeme náležitosti a účinnost těchto dohod, stejně jako jejich obsah. Poté se podíváme na vypořádání soudní cestou. Jednotlivé zásady, kterými je toto řízení vázáno, si popíšeme a pokusíme se je vysvětlit. Stejně tak se zaměříme i na procesní stránku tohoto řízení a uzavřeme tak tento způsob vypořádání. Nevyvratitelnou právní domněnku vypořádání si uvedeme na závěr této kapitoly, jelikož se jedná o poslední a konečný způsob vyřešení majetkových poměrů mezi manželi.

Dále věnujeme samostatné podkapitoly speciálním aspektům vypořádání, které jsem považoval za natolik důležité, abych je popsal zvlášť. Jedná se o ochranu třetích osob a vypořádání obchodního podílu ve společném jmění manželů. Jde o specifické instituty, které jsou nově upraveny a zaslouží si dodatečnou pozornost.

V poslední kapitole se pokusím porovnat novou a starou právní úpravu vypořádání, a to zejména z hlediska koncepčních změn samotného občanského zákoníku a jejich jednotlivé dopady na vypořádání.

Vzhledem k faktu, že nový občanský zákoník nabyl účinnosti k 1. 1. 2014, budou zdroje k této nové problematice skromné. Vycházet tedy budu hlavně z komentáře a několika dalších literárních děl, vydaných v návaznosti na tuto úpravu. Důvodová zpráva k tomuto zákonu bude také zásadní. Stejně tak budu využívat autory komentující předešlý občanský zákoník. Samotný institut společného jmění manželů neprošel natolik rozsáhlou novelizací, aby nešlo tyto zdroje využít. Navíc budou nedocenitelným porovnávacím faktorem. Judikatura bude nadále také značně významná, nejen kvůli zásluhám o znění nové úpravy, ale také je stále důležitým interpretačním zdrojem. Dohromady tedy budu čerpat z nejlepšího z obou zdrojů a pokusím se dojít ke komplexnímu porovnání těchto úprav.

2. Okolnosti vedoucí k vypořádání společného jmění manželů

Společné jmění manželů (dále jen „SJM“) spojuje svůj vznik vždy s uzavřením manželství. Na druhou stranu okolnosti vedoucí k vypořádání společného jmění manželů mohou být různé. V této kapitole se je pokusíme pochopit, popsat a uspořádat. Pro komplexní pochopení samotného vypořádání je velmi důležité, abychom je uměli také rozlišit. Každá jednotlivá okolnost vytváří trochu odlišné právní postavení. Pokud chceme plně proniknout do problematiky vypořádání společného jmění manželů, musíme je poznat a použít jako výchozí bod.

Nový občanský zákoník (dále jen „NOZ“) kvůli jasnějšímu uspořádání celé úpravy úzkostně dbá na dodržování jednotné terminologie. Díky tomu můžeme nalézt téměř u všech ustanovení týkajících se vypořádání všechny tři základní okolnosti vedoucí k vypořádání. Jsou jimi zrušení, zánik a zúžení společného jmění manželů. Tyto okolnosti byly převážně stejné jako v předchozí úpravě, ovšem došlo zde k několika inovacím, které si později zdůrazníme.

Můžeme si je ještě dále rozdělit do jednotlivých kategorií. Pokud dojde k zániku společného jmění, nemusí zároveň dojít i k zániku manželství. K zániku SJM za trvání manželství může dojít výrokem soudu o uložení trestu propadnutí majetku, nebo prohlášením konkurzu. V případě zániku SJM za současného zániku manželství může docházet při rozvodu manželství, smrti jednoho z manželů, prohlášení za mrtvého, neplatnosti manželství a nově také při změně pohlaví.

U vypořádání v důsledku zrušení manželství tvoří důvody smlouveného režimu oddělených jmění manželů, smlouveného režimu vzniku SJM ke dni zániku manželství a nově rozhodnutím soudu o zrušení společného jmění.

K zúžení společného jmění může dojít v zásadě na základě smlouvy manželů, nebo na základě rozhodnutí soudu.

V následujících podkapitolách si jednotlivé okolnosti rozebereme s důrazem na novou úpravu a pojetí.

2.1 Zánik společného jmění manželů

Abychom si mohli jednotlivé kategorie odlišit, je nutné přesně definovat, s čím spojujeme zánik společného jmění. V zásadě se jedná o případy, kdy zánik samotného SJM je následkem jiné hlavní právní skutečnosti.

2.1.1 Rozvod manželství

První příkladem by byl rozvod manželství. Primární právní skutečností bude samotný rozvod a jako jeho důsledek dochází k zániku společného jmění. U rozvodu je důležité, že společné jmění manželů zaniká okamžikem nabytí právní moci rozsudku o rozvodu manželství. K tomu máme úpravu v § 765 NOZ, který nám předpokládá spravování majetkových povinností a práv, po rozvodu, dohodou bývalých manželů. V případě, že se nedohodnou, může jeden z nich podat návrh na vypořádání soudu. Z toho lze vyvodit upřednostňování smluvního uspořádání majetkových vztahů. Je ale nutné dodat, že i když to v tomto paragrafu není výslovně uvedeno, je možné použít i nevyvratitelnou právní domněnku.¹ Jsou tudíž možné všechny tři způsoby vypořádání společného jmění. To je pravda, ale pouze pro rozvod se zjišťováním příčin rozvratu manželství. Ten byl dříve upraven v § 24 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOR“), dnes bychom tuto úpravu našli v § 756 NOZ. Máme také možnost uzavřít rozvod bez zjišťování příčin rozvratu manželství, dle § 757 NOZ (dříve 24a ZOR). Ten byl zaveden protože: „*Sociologické výzkumy opakovaně prokazují, že způsob rozvodu se bezprostředně promítá i do vztahů po rozvodu. Proto smyslem úpravy je umožnit manželům důstojný rozchod se současným řešením všech jeho právních následků nejenom ve vztahu k dětem, ale i společnému majetku a bydlení.*“² Zde je jako povinná podmínka uzavření dohody o úpravě svých majetkových poměrů, ostatní způsoby vypořádání tedy nelze uplatnit (pokud manželé v dohodě zahrnuli celý předmět SJM).

---

¹ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 308

² Hrušáková, M., a kol. Zákon o rodině. Komentář. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 79

2.1.2 Smrt jednoho z manželů

Druhým případem bude smrt jednoho z manželů. Předně je důležité si zdůraznit okamžik zániku SJM, což je vždy k okamžiku smrti manžela. Dále je třeba podotknout, že v tomto případě musíme brát v úvahu speciální ustanovení obsažené v zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“) v § 162 a 163 (procesní úprava), stejně jako §764 v NOZ (hmotně právní úprava). V tomto případě se jedná o pozůstalostní řízení. Soud v něm určí obvyklou cenu majetku patřící do SJM, ke dni smrti zůstavitele. Poté je jako preferovaný způsob řešení zvoleno schválení dohody pozůstalého manžela s dědici o vypořádání společného jmění. Je zdůrazněna autonomie vůle, stejně jako v celém dnešním občanském právu, protože soud dohodu pouze schvaluje, ale nijak do ní nezasahuje. Schválit ji nemusí, pokud bude v rozporu se zákonem, nebo s pokyny zůstavitele.³ K tomu je nutné si doplnit, že se zde jedná o speciální úpravu k vypořádání SJM dohodou. Stále tedy musíme dodržet pravidla vypořádání obecně a pravidla na ochranu třetích osob.

Zákon v tomto bodě dosti obecně určuje nutnost zohlednění zůstavitelových pokynů. Pod tímto slovem si můžeme představit celou řadu věcí. Může se zde jednat o prostý ústní výrok před svědky, nebo jinak bezforemný projev vůle.

Soud, resp. notář bude ale zejména zkoumat, jaký měli manželé mezi sebou majetkový režim, zda bylo SJM rozšířeno či zkráceno, vznik SJM byl určen ke dni zániku manželství apod. Manželé mohou též upravit své majetkové poměry pro případ smrti smlouvou, formou dědické smlouvy, či běžným testamentem. Toto všechno bude určovat, který majetek bude řešen v rámci vypořádání a který v rámci dědictví. Všechny tyto okolnosti bude muset soud zohlednit při schvalování dohody. Pokud ovšem pozůstalý manžel a dědici dohodu neuzavřou, nebo nebude splňovat potřebné náležitosti, musí soud rozhodnout sám, a to podle skutečností v tomto odstavci a také dle obecných pravidel vypořádání.⁴

Pokud by nastala situace úmrtí obou manželů, určil by se okamžik smrti prvního z nich: „*Tím by také zaniklo společné jmění manželů. Důsledek toho je ten, že nejprve se musí projednat dědictví po prvním zemřelém a přitom i provést vypořádání společného jmění manželů. Teprve pak se projedná dědictví po*

---

³ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, § 162 odst. 1

⁴ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 303

druhém zemřelém manželů, kde se už vypořádání společného jmění manželů neprovádí.“⁵

Dosti výjimečný případ představuje situace, kdy je SJM zrušeno, zanikne nebo je zúženo a poté, předtím než se vypořádá, dojde ke smrti jednoho z manželů. Zde se užije §163 ZŘS. Právo vypořádat patří do pozůstalostního jmění. Zde nedochází k vypořádání v rámci dědického řízení, ale může být vypořádáno kterýmkoliv způsobem (dohodou, soudem, domněnkou). Dohoda může být nejspíše uzavřena ještě před ukončením samotného dědického řízení: „*vypořádání zaniklého SJM je možné již před skončením dědického řízení, přičemž dědici by ve smlouvě vystupovali jako nerozluční společníci (práva vykonávají společně a nerozdílně).*“⁶

2.1.3 Prohlášení za mrtvého

Další způsob je prohlášení jednoho z manželů za mrtvého. Na manžela se poté hledí, jako by zemřel. V tomto institutu došlo k jisté změně. Dřívější úprava stanovila dobu zániku manželství na okamžik nabytí právní moci rozsudku, který ho za mrtvého prohlašuje.⁷ Nově dochází k posunu díky § 71 odst. 2 NOZ, ten určuje jako okamžik zániku manželství, den který se pokládá za den jeho smrti. Tedy den, který je takto v prohlášení manžela za mrtvého, soudem uveden. Ke stejnému dni tedy zaniká i společné jmění a nastává stejný právní postup jako v případě smrti jednoho z manželů. Dříve nastávaly často problematické situace, pokud se zjistilo, že člověk prohlášený za mrtvého stále žije. V těchto případech došlo k obnovení manželství a společného jmění, jedinou výjimkou bylo, pokud se druhý manžel mezitím znovu oženil. Dnes je tato situace zjednodušena v § 76 NOZ, který sice říká, že v těchto případech se k prohlášení nepřihlíží, ale manželství se v tomto případě neobnovuje.

---

⁵ Bičovský, J., Holub, M., Pokorný, M., Společné jmění manželů. 2. vyd. Praha: Linde, 2009, str. 135

⁶ Říha, M., Nevypořádané společné jmění manželů a smrt jednoho z bývalých manželů. Ad Notam. 2013, č. 4, str. 8

⁷ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů § 23 odst. 1

2.1.4 Změna pohlaví

Nyní si rozebereme naprosto nové ustanovení NOZ. „*Po vzoru občanského zákoníku provincie Québec (CCQ) se v základních ustanoveních o právech člověka pamatuje i na případ změny pohlaví.*“⁸ Jako další důvod zániku manželství stanoví zákon změnu pohlaví jednoho z manželů. Díky neustále se měnícím pohledům na osobnostní identitu člověka a díky pokrokům v moderní lékařské vědě musí náš právní řád reagovat a přizpůsobit se. Vzhledem k možnosti chirurgické změny pohlaví a k aspektu svobody sebeurčení i v oblasti pohlaví je dnes nutné zavést tuto novou úpravu. Vezměme-li všechny tyto okolnosti v úvahu, nemůžeme již na danou osobu nadále pohlížet jako na stále stejné pohlaví. To nám tvoří unikátní problém, jelikož manželství je definováno jako trvalý svazek muže a ženy. Při změně tohoto základního aspektu je tato definice narušena a manželství nadále nemůže existovat. Na druhou stranu je zde dobré zmínit, že dle praxe lékařské zařízení zpravidla ke změně pohlaví manžela nepřistoupí, dokud není svazek rozveden. Zákonodárce zde ovšem pamatuje na možnost provedení zákroku v cizině, nebo na případné porušení této dosavadní praxe.⁹

Zajímavý by byl případ, kdy by oba manželé postoupili takovou změnu najednou. Poté si lze představit možnost pokračování tohoto svazku, ale dikce zákona takový případ nejspíše nedovoluje. V § 29 odst. 2 NOZ máme stanoveno, že majetkové a osobní poměry nejsou změnou nijak ovlivněny, ale dochází k zániku manželství. Tedy dojde k němu automaticky na základě tohoto ustanovení a nikoliv porušením samotné definice manželství.

O právech a povinnostech muže a ženy, jejichž manželství takto zaniklo, nadále platí obdobně ustanovení o rozvodu. Soud zde z vlastní iniciativy rozhodne o tom, jak každý z rodičů bude nadále pečovat o případné děti. To vede k závěru, že zde bude možné vypořádat všemi třemi v zákoně uvedenými způsoby.

Důležité je také určit okamžik zániku manželství a společného jmění. To říká přímo zákon následovně: „*Změna pohlaví člověka nastává chirurgickým zákrokem při současném znemožnění reprodukční funkce a přeměně pohlavních*

---

⁸ Eliáš, K., a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012, k ust. 29

⁹ Eliáš, K., a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012, k ust. 29

*orgánů. Má se za to, že dnem změny pohlaví je den uvedený v potvrzení vydaném poskytovatelem zdravotních služeb.*¹⁰

2.1.5. Neplatnost manželství

Posledním důvodem vypořádání SJM při současném zániku manželství je neplatnost manželství. K tomu dochází, jestliže bylo uzavřeno manželství, i když tomu bránila zákonná překážka.

Nastává zde trochu zvláštní situace, neboť pokud je manželství prohlášeno za neplatné, hledí se na ně jako na neuzavřené. Přesto ale v takto neplatném a tedy neuzavřeném manželství vzniká společné jmění manželů. Zde nelze než říci, že majetek obou manželů bude v těchto případech silně propojen. Budou vznikat různé vztahy, založené na dobré víře, že SJM existuje. Nelze tedy reálně prohlásit, že tomu tak není, již čistě z praktického hlediska. Z toho důvodu také SJM nezaniká spolu s manželstvím. To se stává okamžikem nabytí právní moci prohlášení o neplatnosti.¹¹ NOZ tak klade důraz na ochranu dobré víry při rozhodování o majetkových právech a povinnostech. Kdokoliv na tom má právní zájem, může podat soudu návrh. Jen manželé mohou podat návrh soudu, pokud nebyl jejich projev vůle při vstupu do manželství dobrovolný. Jsou zde také stanoveny výjimky, kdy k neplanosti dojít nemůže. Bez návrhu může soud prohlásit manželství za neplatné v případech bigamie a příbuzenství.

Účinky prohlášení o neplatnosti jsou určeny, jako obdobné k rozvodu manželství. Může zde dojít k vypořádání dohodou, zákonnou domněnkou i soudně. Pokud ale bude rozhodovat soud, lze použít speciálního ustanovení § 686 odst. 2.

2.1.6 Prohlášení konkurzu

Nyní se zaměříme na případy, kdy zanikne společné jmění manželů, ale samotné manželství nadále existuje.

Prvním případem je prohlášení konkurzu na majetek jednoho z manželů. Úpravu této eventuality nalezneme v zákoně č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a o způsobech jeho řešení (dále jen insolvenční zákon), ve znění pozdějších

---

¹⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový občanský zákoník), § 708 odst. 1

¹¹ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 309

předpisů, v § 268 - 276. Jedná se o speciální úpravu k občanskému zákoníku. Nalezneme zde řadu specifických pravidel řídící tento způsob vypořádání. Pamatuje se na možnost manželů určit okamžik vzniku SJM, ke dni zániku manželství a stanoví se, že prohlášení konkurzu má stejné účinky jako zánik manželství. Stejně tak pro případy, kdy bylo SJM rozšířeno či zúženo, nebo již zaniklo, ale nebylo ještě vypořádáno, přichází vypořádání po prohlášení konkurzu.

Aby byly všechny možné únikové cesty zavřeny, staví se také lhůta pro použití nevratitelné domněnky vypořádání, pokud do jejího uplynutí zbývá méně než šest měsíců. Zákonodárce také počítá s možností, že v době od zahájení účinku insolvenčního řízení do doby prohlášení konkurzu uběhla lhůta k vypořádání SJM. V tom případě nastanou účinky vypořádání zákonnou domněnkou až po uplynutí šest měsíců od prohlášení konkurzu. Je zde stanovena ochrana práv třetích osob nabytých v dobré víře, ta nebudou dotčena.

Stejně tak budou neplatné smlouvy, kterými by se zúžil obsah SJM, rozšířilo SJM o výlučný majetek dlužníka, rozšířilo o výlučné dluhy druhého manžela a dohody o vypořádání SJM včetně soudního smíru. To všechno opět v mezidobí od zahájení insolvenčního řízení do prohlášení o konkurzu.¹²

Pro vypořádání zde nastávají zvláštní okolnosti. Insolvenční správce má místo dlužníka oprávnění uzavřít dohodu o vypořádání společného jmění nebo právo podat návrh soudu. Neplatné budou nadále všechny dohody na vypořádání uzavřené dlužníkem. Stejně tak pokud již probíhá soudní vypořádání, nahrazuje v něm insolvenční správce dlužníka. Stává se tak účastníkem řízení. Toto řízení nemůže být skončeno smírem, pokud trvají účinky úpadku.

Stejně tak bude řízení přerušeno, pokud insolvenční soud zamítl dohodu o vypořádání (mezi správcem a manželem) a došlo k odvolání. Dohodu o vypořádání uzavřenou insolvenčním správcem musí schválit soud a nabývá tak účinnosti. Ta má pak účinky pravomocného rozsudku. Soud dohodu neschválí, pokud odporuje zákonu, nebo pokud s ní nesouhlasí věřitelský sbor. Odvolání proti neschválení mohou podat jen účastníci. Věcně příslušný k vypořádání SJM je insolvenční soud, jelikož se bude jednat o incidenční spor.¹³

Do majetkové podstaty v řízení o insolvenční případně majetek, který byl se souhlasem druhého manžela použit k podnikání dlužníka. Pokud jsou závazky

---

¹² Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a o způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 268-276

¹³ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a o způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 159 odst. 1 písm. c

dlužníka, které mohou být uspokojeny ze SJM, vyšší než celý majetek společného jmění, případně všechny do majetkové podstaty v konkurzu. Je tu i jistá ochrana pohledávek, které vzniknou při vypořádání SJM po vyhlášení konkurzu manželů dlužníka. Ty budou považovány za přihlášené pohledávky a uspokojí se stejně jako ostatní.

Zajímavé je také, že po dobu účinků prohlášení o konkurzu nemůže vzniknout nové společné jmění. To ani v případě, pokud dlužník uzavře nové manželství. Jakákoliv smlouva rozšiřující SJM, která by toto porušila, je neplatná. Pokud bychom si všechny tyto informace shrnuli, jedná se o velmi speciální způsob vypořádání. Kde je jiný účastník (insolvenční správce), dohoda o vypořádání má zvláštní podmínky, soudní vypořádání provádí insolvenční soud a samotné SJM podléhá určitým specifickým podmínkám. Je tedy vždy nutné postupovat v souladu s insolvenčním zákonem (jako speciální úpravou) i občanským zákoníkem.

2.1.7. Povolení oddlužení

To není jediná okolnost zakládající zánik společného jmění manželů, kterou bychom našli v insolvenčním zákoně. Nově § 408 tohoto zákona stanoví, že: *„O účincích schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty platí ohledně majetku náležícího do majetkové podstaty v době schválení oddlužení obdobně ustanovení tohoto zákona o účincích prohlášení konkursu, včetně zániku společného jmění dlužníka a jeho manžela.“*¹⁴ Oddlužení tedy zakládá zánik SJM za trvání manželství. Bude se zde postupovat obdobně jako v předchozí části o konkurzu. Nově je tu také speciální úprava pro předmět společného jmění, neboť insolvenční zákon nyní dovoluje podání společného návrhu obou manželů na oddlužení. Součástí tohoto návrhu bude prohlášení, že oba manželé souhlasí s tím, že veškerý jejich majetek bude považován za součást společného jmění.¹⁵ V tomto případě ovšem takovéto společné jmění nezaniká, protože již pro to není žádný důvod.

---

¹⁴ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a o způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 408, odst. 1

¹⁵ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a o způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 394a

2.1.8 Trest propadnutí majetku

Třetím důvodem zániku společného jmění za současného trvání manželství je rozsudek soudu o uložení trestu propadnutí majetku. Jako jeden z možných druhů trestů nám trestní zákoník udává propadnutí majetku. Soud může odsoudit pachatele k tomu, že celý jeho majetek nebo jeho část propadne. Jako jeden z důsledků tohoto trestu je zánik SJM. Okamžik zániku je určen výrokem tohoto trestu.¹⁶ Propadnutí majetku je považováno za jeden z nejpřísnějších trestů, protože právo na ochranu vlastnického práva je zaručeno již v ústavním zákoně č. 2/1993 Sb., Listině základních práv a svobod v čl. 11. Při propadnutí se jedná o výjimku z ústavní ochrany nedotknutelnosti majetku.¹⁷ K zániku SJM dochází, pokud bude postižena trestem i jen část majetku. Manželství není nijak ovlivněno, zánik postihuje pouze společné jmění. To může být obnoveno jen na základě rozhodnutí soudu o obnově.¹⁸ Samozřejmě, pokud se manžel rozvede a znovu ožení, vzniká společné jmění nové.

Trestní zákoník se omezuje pouze na strohé konstatování, že společné jmění zaniká. To by bylo naprosto nedostačující, protože se zde nic neříká o jeho vypořádání, které je neméně důležité. Další postup určí trestní řád, který určuje výkon trestu propadnutí majetku. Odkáže na zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, který určí příslušnou organizační složku státu.¹⁹ Tou bude Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových.²⁰ Pro nás je důležité, že může uzavřít dohodu o vypořádání společného jmění manželů, jelikož se technicky stává vlastníkem majetkových práv ke společnému jmění, která doposud patřila trestanému manželovi. Stejně tak může podat návrh soudu na vypořádání společného jmění.

V §346 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, jsou jistá omezení, která zakotvují možnost podat žádost na určení věcí na, které se trest propadnutí majetku nevztahuje, protože se jedná o věci, které jsou nezbytně třeba pro uspokojení životních potřeb odsouzeného nebo osob, o jejichž výchovu a výživu se odsouzený musí starat. O tom rozhoduje

¹⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 66

¹⁷ Šámal, P., a kol. Velké komentáře. Trestní zákoník I, § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 763

¹⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový občanský zákoník), § 726

¹⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, § 345

²⁰ Zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, § 11

předseda senátu v trestním řízení. Na druhou stranu osoby, jejichž vlastnické právo by bylo výkonem rozsudku postíženo, jsou odkázány na občanskoprávní předpisy.

2.2 Zrušení společného jmění manželů

Nyní si rozebereme jednotlivé možnosti zrušení společného jmění. Předně je třeba rozlišit zrušení od zániku SJM. To nemusí být na první pohled úplně jednoznačné. Odlišnost lze spatřovat zejména v primárním cíli právního jednání, popřípadě jednotlivé právní skutečnosti. Při zrušení je hlavním výsledkem právní skutečnosti samotné zrušení společného jmění. Pokud zde máme smluvní modifikaci oddělených jmění manželů, není pochyb o tom, že záměrem bylo, aby společné jmění nadále neexistovalo. Stejně tomu bude u ostatních způsobů, tedy u smluveného režimu určujícímu vznik SJM ke dni zániku manželství a soudnímu rozhodnutí o zrušení společného jmění. Na druhou stranu v předchozí kapitole docházelo k zániku společného jmění, jako k vedlejšímu následku jiné právní skutečnosti.²¹

2.2.1 Režim oddělených jmění manželů

Smluvní režim oddělených jmění je prvním způsobem zrušení společného jmění manželů. Dochází k němu za podmínek stanovených k uzavření smluveného majetkového režimu mezi manželi. Je výslovně v zákoně uveden jako jeden ze způsobů úpravy společných majetkových vztahů.²² Dále má též svá speciální pravidla v § 729-730 NOZ. Manželé tuto smlouvu uzavřou formou veřejné listiny a mohou tak učinit i před uzavřením samotného manželství. V takovém případě vlastně společné jmění zruší do budoucna a nebude nutné vypořádávat. Pokud se tak ovšem stane za trvání manželství, smlouva způsobí majetkové oddělení. Vypořádání zde poté probíhá jakýmkoliv způsobem popsáním v zákoně.

---

²¹ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 312

²² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový občanský zákoník), § 717

2.2.2 Režim vzniku společného jmění ke dni zániku manželství

Podobně si manželé mohou sjednat vznik společného jmění ke dni zániku manželství. K tomu může dojít hlavně před uzavřením manželství, ale lze to také učinit i v jeho průběhu. Stejně jako v předchozím případě, pokud k tomu dojde za trvání manželství, dojde k vypořádání dle pravidel NOZ.

2.2.3 Rozhodnutím soudu

Posledním způsobem je zrušení společného jmění manželů rozhodnutím soudu. Dochází zde k posunu v pravomocích soudu, jelikož předchozí občanský zákoník tuto možnost neměl. V SJM musel vždy ponechat alespoň vybavení společné domácnosti, tudíž se jednalo pouze o zúžení. K tomu také mohl přistoupit jen na návrh jednoho z manželů, pokud k tomu byl závažný důvod a jen v jasně vymezených případech. Nově není soud vybavením společné rodinné domácnosti omezen a může tedy zrušit SJM celé. Stejně tak jsou nyní případy, kdy soud SJM zúží nebo zruší vždy uvedeny demonstrativně. Bude tedy záležet na vlastní úvaze soudu, jaké další důvody bude považovat za závažné natolik, aby vedli k zrušení či zúžení.²³ Důvodová zpráva nám tuto změnu zdůvodňuje následovně: „*Nelze mít dost dobře za správné, stavi-li zákonná ustanovení soud do role schvalovacího stroje, totiž do role, kterou až dosud byly soudy povolány hrát. Napříště by se tedy měly soudy vrátit ke skutečnému rozhodování, včetně zvažování rozhodných argumentů a volby možných řešení.*“²⁴ Soudy tedy mohou manželství zrušit, ale jeho následné vypořádání sami z vlastní vůle určit nemohou. Dochází zde pouze ke zrušení SJM, vypořádání je poté možno provést všemi zákonem danými způsoby.

---

²³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový občanský zákoník), § 724

²⁴ Eliáš, K., a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012, k ust. § 724

2.3 Zúžení společného jmění manželů

Vypořádání je nutné učinit, i pokud dojde k pouhému zúžení jeho rozsahu. V zásadě zde dochází k částečnému zrušení a proto je nutné tuto část vypořádat. Může k tomu dojít smlouvou manželů, což je preferovaný způsob, nebo také rozhodnutím soudu. Smlouva musí mít formu veřejné listiny. Toto je zákonné pravidlo zakotvené v důsledku judikatury. Manželé nemohou vyloučit věci ze společného jmění pouze na základě shodné vůle.²⁵ Smluvní volnost manželů je v tomto bodě omezena pouze na obvyklé vybavení rodinné domácnosti. To nesmí být vyloučeno ze SJM, ledaže jeden z manželů trvale opustil rodinou domácnost a odmítá se vrátit. V dřívější úpravě se toto pravidlo pro zúžení dovozovalo obecně z ustanovení o určení vzniku SJM ke dni zániku manželství (§ 143a odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ 1964“)), kde bylo toto omezení uvedeno,²⁶ přičemž zde nebyla výjimka pro případ opuštění domácnosti.

Soud může SJM zúžit pouze ze závažných důvodů. Přičemž uvádí, v jakých případech lze důvody považovat za závažné, v §724 odst. 2 NOZ.

V obou těchto případech může poté dojít k vypořádání společného jmění všemi zákonem danými způsoby, tedy dohodou, soudně i domněnkou.

---

²⁵ Usnesení NS sp. zn. 22 Cdo 2779/2008

²⁶ *Fiala, J., Kindl, M., a kol.* Občanský zákoník. Komentář. I. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, str. 511

3. Předmět vypořádání společného jmění manželů

Pokud chceme objasnit proces vypořádání SJM, musíme si nejprve jasně definovat, co spadá do předmětu SJM.

„*Manželské majetkové právo představuje soubor právních ustanovení týkajících se majetkových poměrů manželů v tom nejširším slova smyslu.*“²⁷ Takto popisuje SJM Důvodová zpráva k NOZ. Ukazuje to, jak moc je kladen důraz na provázanost a spojení majetkových práv v manželství. Dle mého názoru je toto pevné propojení naprosto pochopitelné, neboť manželství je i v dnešní době vysokého počtu rozvodů nejdůležitější složkou sociálně právních vztahů. Nemůžeme totiž chápat manželství, a v širším slova smyslu i rodinu, pouze jako právní pojem. Je nutné vzít v potaz její společenskou složku a hlavně důležitost. Nejvíce dětí se stále rodí z manželského svazku. Pokud by tento svazek nebyl pevně spojen nejen po stránce společenské, ale i po stránce finanční, neměl by nikdy dostatečnou stabilitu, aby mohl přetrvat. Proto si myslím, že tendence vývoje SJM tíhne stále více k větší provázanosti.

Předně je třeba zdůraznit, že samotný název výše uvedeného právního institutu nám mnoho napovídá o jeho charakteru. Je jasné, že se jedná o specifický druh spoluvlastnictví, v tomto případě o spoluvlastnictví mezi manželi. To omezuje okruh spoluvlastníků jen na dva, a to ještě na dva lidi odlišného pohlaví, kteří spolu uzavřeli manželství. Dále není náhodou, že se jedná o společné jmění, jakožto pojem zahrnující aktiva manželů (pro která by postačoval pojem majetek), ale i pasiva (tedy dluhy). Specifičnost tohoto institutu je nově zdůrazněna i tím, že její právní úprava byla přesunuta z oblasti věcných práv do části týkající se společných práv a povinností manželů.²⁸

V OZ 1964 jsme tento institut našli v § 143, kde byl formulován v podstatě srovnatelně s dnešní úpravou. Rozdíl je zejména ve větší systematičnosti a utříděnosti nového občanského zákoníku. Přesto se zde ovšem nějaké rozdíly najdou. Novou zákonnou úpravu nalezneme v ust. § 708 NOZ, kde jsou určeny jeho základní rysy, následovně: „*To, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů, je součástí společného jmění manželů (dále jen*

---

²⁷ Eliáš, K., a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012, k ust. § 708

²⁸ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 157

„společné jmění“). *To neplatí, zanikne-li společné jmění za trvání manželství na základě zákona.*“²⁹

Toto ustanovení si postupně rozebereme, protože obsahuje několik klíčových slov. Nejprve pozitivně vymezuje, že do SJM patří jen to, co náleží manželům. To je pochopitelné, neboť SJM je vázáno na vznik manželství a na jeho trvání. SJM nemůže vzniknout před uzavřením manželství a zaniká vždy spolu s ním. Předmětem vypořádání SJM je tedy vše, co do něho patří v době jeho zániku. Manželství naopak není vázáno na existenci SJM. Existuje několik případů, kdy SJM nevznikne, nebo je zrušeno za trvání manželství. Uvedeme si několik příkladů. Jedná se o případy smluvního režimu oddělených jmění, smluvní vyhrazení vzniku SJM k okamžiku zániku manželství, zrušení SJM rozhodnutím soudu, prohlášení konkurzu a uložení trestu propadnutí majetku. Dále je uvedeno, že SJM musí mít majetkovou hodnotu. Nikdy tudíž do SJM nespádají osobnostní práva a další předměty bez majetkové podstaty. Také to nesmí být věci vyloučené z právních poměrů, tedy věci vyloučené z vlastnictví obecně (moře, měsíc), nebo věci, jejichž vlastnické právo je vyhrazeno někomu odlišnému od manželů.³⁰

SJM může mít samozřejmě několik podob podle toho, jakému režimu podléhá. Zákonem je dán režim platný pro SJM obecně. Ovšem v rámci zachování principu autonomie vůle je zde také režim smluvní, kde si manželé mohou formou veřejné listiny a v rámci zákona upravit režim SJM. Další nezbytnou součástí tohoto uspořádání musí být i režim SJM, založený rozhodnutím soudu. To je obzvláště důležité kvůli zachování právní jistoty a ochraně práv manželů i třetích osob a k celkovému prosazování spravedlnosti. Může k tomu dojít, jen je-li k tomu závažný důvod.

Všechny tyto režimy mají určující vliv na výslednou podstatu předmětu společného jmění manželů.

---

²⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový občanský zákoník), § 708 odst. 1

³⁰ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 158,159

3.1 Aktiva společného jmění manželů

V této podkapitole se zaměříme na část SJM, která stanoví, co se rozumí pod pojmem „vložený majetek do společného jmění“. Dalo by tedy se říci, že se jedná o plusovou stránku jmění. Tu najdeme obecně popsanou v ust. § 708 NOZ v předchozí kapitole a dále je rozvedena v ust. § 709 NOZ a některých dalších. Předchozí úprava byla celá spojena v jednom ustanovení a to v §143 OZ 1964. Jedná se zde o SJM v zákonném režimu, které je nejdůležitější. Jak při smluvním režimu, tak soudním režimu se v zásadě jedná pouze o odklony od režimu zákonného. Proto pro nás nebudou rozhodující. Ve většině případů budou také tyto odklony specifické u každého případu, a proto těžko popsatelné.

„Součástí společného jmění je to, čeho nabyt jeden z manželů nebo čeho nabyli oba manželé společně za trvání manželství...“³¹ Takto jsou popsána aktiva náležející do SJM, následována seznamem výjimek, které si rozebereme později. Tato formulace je v podstatě shodná s předchozí úpravou a vychází z dlouholeté praxe a judikatury. Důležité zde jsou tu dva faktory. První je nabytí předmětu alespoň jedním z manželů, nebo oběma společně, což je samozřejmým předpokladem vlastnictví. Druhým (zajímavějším) faktorem je, že daná věc musí být nabyta za trvání manželství. O tomto jsem již psal v předchozí kapitole, nicméně zde si to můžeme trochu podrobněji rozebrat.

Předně je důležité vyjádření, že předmět nabývají oba manželé za trvání manželství. To naznačuje, že kromě výjimek výlučného vlastnictví, nemůže mezi manželi vzniknout jiný spoluvlastnický vztah než SJM.³² Naprosto logický závěr, neboť by byl jinak naprosto popřen smysl samotného SJM. Navíc by docházelo k dalším komplikacím v již tak dosti komplikovaném institutu.

Rozlišovacím kritériem je zde tedy okamžik vzniku manželství. Cokoliv by jeden z manželů získal, před vznikem manželství náleží do jeho výlučného vlastnictví. Tento okamžik je definován v zákoně následovně: *„Manželství vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství (dále jen „snoubenci“), že spolu vstupují do manželství.“³³* Teoreticky by zde mohly vznikat sporné situace ohledně majetku, a to zejména při

³¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový občanský zákoník), § 709 odst. 1

³² Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 166

³³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový občanský zákoník), § 656 odst. 1

pozdějším hledání časové souslednosti nabytí majetku a okamžiku vzniku manželství.

Pokud se jedná o majetek nabytý oběma manželi před vznikem manželství, zde by šlo hlavně o spoluvlastnictví v běžném právním režimu.

Úprava je zde záměrně obecná, aby v sobě zahrнула všechna aktiva (samozřejmě kromě daných výjimek). Pod tím si můžeme představit např. příjmy z pracovních poměrů, odměny, prémie, dávky, sociální podpory a také výhry ze sázek a loterii. Aktiva nepeněžité povahy jsou samozřejmě také součástí SJM. Tedy např. koupě, směna vydržení, nález apod.³⁴

Důležitým faktorem je také nabytí věci zákonným způsobem. Věc získaná trestným činem, odměnou za trestný čin nebo nabytou za věc takto získanou se nestává součástí SJM.³⁵

3.1.1 Zisk z výlučného majetku

Jedním z nejzajímavějších novinek, týkajících se SJM, nalezneme v ust. § 709 odst. 2 NOZ. Jedná se o nové pravidlo, které reaguje na dlouhodobý problém, řešený doposud pouze judikaturou.³⁶ Jde o ustanovení výslovně stanovící, že zisk z výlučného majetku jednoho z manželů náleží do SJM. Nově je použit pojem „zisk“, místo předchozího pojmu „výnos“. Výnos v sobě obsahuje veškeré užitky a přírůstky z majetku. Zisk je naproti tomu pouze ta část výnosu, která zbude po odečtení nákladů (na údržbu, správu a zachování majetku). V tomto nelze jinak než souhlasit se zákonodárcem, neboť výlučný majetek jednoho z manželů by neměl být takto potencionálně zmenšován na úkor SJM. Tímto ustanovením je najednou ochráněn výhradní majetek a navíc je docíleno větší přehlednosti hranice mezi SJM a výlučným vlastnictvím manžela. Takovýto zisk je přímou součástí společného jmění. Nevztahuje se na něj ust. § 742 odst. 1 písm. c) NOZ, které by zakládalo právo žádat při vypořádání náhradu za vnesený majetek z výlučného vlastnictví.

Situace se zde může značně zkomplikovat, pokud bude do výhradního majetku jednoho z manželů investováno ze společného jmění. Vezměme si příklad, kdy máme dům ve výhradním vlastnictví manžela. Na novou fasádu domu je ze SJM vyplaceno 20 000 Kč. Zisk z domu činí 20 000 Kč měsíčně bez nákladů na

---

³⁴ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 166

³⁵ R 31/1978

³⁶ R 42/1974

fasádu. Otázka zní, zda tyto náklady odečíst od zisku, který dům vynáší, nebo nikoli? První možností je, že od zisku z domu se nebudou odčítat vynaložené náklady, a situaci vyřešíme až při vypořádání společného jmění odkazem na ust. § 742 odst. 1 písm. b) NOZ. Ten stanoví, že každý z manželů nahradí při vypořádání to, co bylo vynaloženo ze společného majetku na výhradní majetek. Do SJM by tedy šlo celých 20 000 Kč zisku a při vypořádání by bylo 20 000 Kč (resp. 10 000 Kč pro jednoho z manželů) nutno nahradit.³⁷ Podívejme se také na opačný možný výklad. Částka vynaložená ze SJM by byla plně odečtena od zisku z hypotetického domu. Ani jeden z manželů by však nebyl ochuzen, protože by stále platilo, že tato částka musí být při vypořádání nahrazena. Tudíž by poté došlo k vyplacení 10 000 Kč (vynaložených jedním z manželů) na výhradní majetek druhého manžela ze společného jmění. Pokud si následně porovnáme oba tyto případy, vznikne nám tu značný finanční rozdíl, neboť v prvním případě by šlo do SJM více prostředků než v druhém. Dalo by se dokonce říci, že částka ze SJM byla zaplacená dvakrát, jednou v zisku a jednou při vypořádání. V druhém případě by se zase mohlo zdát, že SJM bylo ochuzeno o zisk z nemovitosti. Osobně bych se přikláněl k druhé variantě, protože si myslím, že výhradní vlastnictví by mělo být chráněno. Vzhledem k tomu, že vynaložená částka je uhrazena a SJM tak není nijak ochuzeno, dokonce je pravděpodobné, že jeho hodnota a zisk po investici vzrostou. To dá pro příště vyšší zisk, který poté stejně přijde do SJM, a tak bude kompenzace za předchozí snížený zisk dostatečná.

Důležité je také stanovit, co ještě spadá pod náklady na výlučný majetek. Zda jde pouze o nezbytné udržovací náklady, náklady ke zhodnocení věci, nebo náklady vydané z obliby. Je nutné brát v úvahu, že výlučný majetek je stále v neomezeném a úplném vlastnictví jednoho z manželů, a nikdo nemá právo do něj zasahovat. Proto by nejspíš většina nákladů na udržování tohoto majetku měla být odečtena od čistého zisku. Na druhou stranu zde může docházet ke svévůli jednoho z manželů a ke snaze ochudit SJM o zisky z výhradního majetku. Takzvané přepychové náklady (*impesae voluptariae*) by proto neměly patřit do této kategorie.³⁸

Další problém, před který nás nová úprava staví, je tento: v jakém okamžiku je zisk z věci ve výhradním vlastnictví dosažen? V jakém časovém období

---

³⁷ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 166

³⁸ Dvořák, J., Spáčil, J., Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, str. 72

poměřujeme výnosy a náklady? Pokud bychom se omezili jen na přesně daná časová období jako je měsíc, rok, účetní období apod., docházelo by nevyhnutelně k nesrovnalostem a nepoměru při počítání zisku. Ukažme si to na jednoduchém příkladu. Jeden z manželů má byt ve výhradním vlastnictví, který měsíčně dává čistý zisk 10 000 Kč. Manžel se rozhodne k úplné rekonstrukci tohoto bytu a investuje do něj 100 000 Kč. Pokud by byly náklady proti výnosům poměřovány pouze měsíčně, manžel by si odpočetl 10 000 Kč. Zbýlých 90 000 Kč by neměl jak jinak vykompenzovat a jeho výlučný majetek by se značně snížil. Jediným logickým závěrem se proto zdá být, že i náklad vynaložený jednorázově se bude odpočítávat, dokud nebude kompenzován. To by samozřejmě znamenalo, že byt nebude dalších deset měsíců dávat žádný zisk. Pokud se nad tím zamyslíme, mohlo by nám připadat, že tím připravujeme SJM o příjem na dalších deset měsíců. Mohla by nás ale napadnout i argumentace, že takovou investicí vlastně výlučný majetek ochuzen nijak není, protože cena tohoto hypotetického bytu a jeho nájmu (tudíž i zisku) se pravděpodobně po rekonstrukci značně zvýší. Ochuzování SJM o celou tuto částku by tedy nemuselo být úplně neospravedlnitelné. S tímto řešením je spojena celá řada dalších problémů. Například půjde o situace, kdy takovéto náklady budou vynaloženy ještě před vznikem manželství a zisk bude nulový ještě několik let poté. Druhá alternativa by ale mohla být daleko více nespravedlivá.

To nás také přivádí k dalšímu problému, a to zda mají být výnosy a náklady poměřovány u každé věci samostatně nebo v celém rozsahu výhradního majetku. Vzhledem k tomu, že výlučný majetek většinou zahrnuje celou škálu věcí, je tato otázka naprosto na místě. Komentář nám k tomu podává následující řešení: „*Jako správnější závěr odpovídající více obecnému požadavku na spravedlivé uspořádání, se jeví ten, dle kterého výlučný majetek bude posuzován jako celek. Je jistě spravedlivé umožnit vlastníkovi dvou věcí, aby výnosy z jedné kryl opravy věci druhé.*“³⁹ To je naprosto rozumný závěr, ovšem jeho aplikace může být velmi problematická. Obzvláště, pokud k řešení dané věci chybí řádné účetní záznamy.

---

³⁹ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 167

3.1.2 Podíl manželů v obchodní společnosti

NOZ věnuje dále speciální odstavce problematice podílu manžela v obchodní společnosti nebo družstvu. V dřívější úpravě byla tato otázka řešena pouze do té míry, že podíl nabytý jedním manželem za trvání manželství nezakládá nabytí členských práv a povinností druhému manželu (se samozřejmou výjimkou bytových družstev, jejichž podstata toto umožňuje).⁴⁰

Nově je zakotveno nabytí podílu v obchodní společnosti nebo družstvu do SJM (pokud je podíl nabytý jedním z manželů za trvání manželství). Výjimku zde tvoří nabytí podílu jedním ze způsobů zakládající výhradní vlastnictví. To znamená, že pokud byl podíl nabyt alespoň částečně ze zdrojů společného jmění, tak do něj také náleží. V zákoně se už ale nijak neřeší k němu připojená práva a povinnosti.

Vzhledem k tomu, že zde dochází ke vzniku zcela nového právního pravidla, existuje několik názorů na jeho výklad. V zásadě zde dochází ke dvěma různým možnostem nabytí členského podílu do SJM. Prvním je, pokud manželé ze společných prostředků náležejících do SJM, nabyli členský podíl dohromady. Manželé se stanou bezpodílovými spoluvlastníky k členskému podílu, jejich právní režim pak bude dle úpravy pro společné jmění manželů. S jedinou výjimkou, kde se bude muset respektovat § 32 odst. 4 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, který stanoví následující: „*Je-li podíl v obchodní společnosti ve spoluvlastnictví, jsou spoluvlastníci společným společníkem a podíl spravuje vůči obchodní společnosti jen správce společné věci.*“⁴¹ To v zásadě znamená, že podíl v obchodní společnosti náleží do SJM, oba manželé k němu mají stejná práva a jsou společnými společníky. Poté je na jejich vzájemné dohodě nebo na jejich smluvním režimu správy majetku v SJM, který z nich bude tento podíl spravovat. V tomto bodě lze v zásadě vycházet pouze z platného znění zákona a nevznikají zde závažné interpretační problémy. Manželé jsou tedy spoluvlastníky členského podílu, ale ten spravuje pouze jeden z nich.⁴²

Druhou variantou je, že pouze jeden z manželů nabude členský podíl za trvání manželství, kde alespoň část prostředků pochází ze společného jmění. Zde vzniká odchylka od předešlé úpravy, kterou je třeba řešit. Judikatura dříve dovodila, že pokud je podíl nabytý i částečně ze SJM, do společného jmění také náleží.

⁴⁰ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁴¹ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, § 32 odst. 4

⁴² Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 170

V tomto případě ale vzniká pouze bezpodílové spoluvlastnictví k podílu, ale druhý manžel se nestane společníkem.⁴³

Dospělo se v zásadě k závěru, že je třeba odlišit práva a povinnosti k majetkové podstatě členského podílu (která náleží oběma manželům ze SJM) a členským právům a povinnostem (která náleží manželu společníkovi). Manžel, který se stane společníkem, má tedy právo jednat jako člen společnosti ve věcech obvyklé správy, ale je omezen v nakládání s podílem mimo tuto obvyklou správu, neboť podíl náleží jako součást SJM i druhému manželovi.⁴⁴

Problém tedy podle mého názoru není, zda podíl spadá či nespadá do společného jmění. Na to přímo odpovídá zákon. Jeho dikce je vcelku jednoznačná: „*Součástí společného jmění je také podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu, stal-li se manžel v době trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva.*“⁴⁵ Jediný možný výklad, podle mého názoru, je tedy ten, že podíl bude spadat do SJM vždy, pokud bude nabyt za trvání manželství a nebude zde obecný důvod pro jeho nabytí do výlučného majetku na základě zákonných výjimek. Otázka, která je pro nás zásadní je, zda se oba manželé stanou společnými společníky (dle § 32 odst. 4 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích), nebo nikoliv?

V návaznosti na tuto novou úpravu se vyskytlo několik různých právních názorů. Někteří autoři dovozovali, že podíl do SJM patří a oba manželé se stávají společnými společníky.⁴⁶ Další se pouze omezili na konstatování, že zákon v tomto bodě není jednoznačný a proto je možný výklad obojí. Navíc zde uvedli možnost, že podíl do SJM vůbec nepřipadne. Vše ponechali na budoucím výkladu praxe.⁴⁷

Další názor je, že v zásadě ke změně nedojde. Další možnost, kterou nalezneme v literatuře, zakládá svůj argument na projevu vůle všech společníků ve společnosti. Společnost připodobňuje ke smlouvě a argumentuje, že projev vůle jednoho z manželů nemůže zavazovat i manžela druhého bez výslovné zákonné úpravy.⁴⁸ Jelikož druhý manžel neprojevil vůli vstoupit do této pomyslné smlouvy, nemůže být její stranou. Stejně tak bylo vůlí prvního manžela, aby se on

---

⁴³ R 68/2005

⁴⁴ R 68/2005

⁴⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový občanský zákoník), § 707 odst. 3

⁴⁶ Čech, P., Činí rekodifikace z obou manželů společníky?. Právní rádce. 2013, č.10, str.27

⁴⁷ Havel, B., Štenglová, I., Cíleček, F., Kuhn, P., Šuk, P., Zákon o obchodních korporacích. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 72

⁴⁸ Dvořák, T., Společnost s ručením omezeným. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2014, str. 123

sám stal společníkem a nikoliv i manžel druhý. Nepoužije se zde tedy ust. § 32 odst. 4 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, jelikož NOZ je v tomto případě speciální úpravou k tomuto problému v § 709 odst. 3. Závěr je následující: „...i nadále bude třeba rozlišovat mezi bezpodílovými spoluvlastníky podílu-manželi mající společný podíl v SJM v zákonném rozsahu a jen jedním z manželů, jenž se za trvání SJM v zákonném rozsahu stal výlučným společníkem.“⁴⁹

To je ve své podstatě shodné s řešením dle staré úpravy. Tento názor mi přišel jako nejlepší řešení, jelikož je v souladu s pojetím autonomie vůle. Nelze popřít jeho shodný výklad s úpravou společenské smlouvy u obchodních korporací. Jsou zde zohledněny zásady založení členských práv u obchodních společností, což je důležitý právní zájem. Stejně tak bude toto mít lepší v některých případech aplikační dopad. V případě rozdílného výkladu by mohly vznikat zvláštní výsledné dopady. Představme si situaci, kdy by manželé například měli upravený režim správy majetku, kde je výhradním správcem první manžel. Druhý manžel by nabyl podíl ve společnosti s úmyslem stát se výhradním společníkem, ale užil by k tomu částku ze společného jmění. V momentě připadnutí podílu do SJM by se ale první manžel stal správcem věci na základě smluvního režimu. Došlo by k naprosto absurdní situaci, kde by byl úplně popřen projev vůle a úmysl manžela. Na druhou stranu nelze nezmínit, že s tímto výkladem vznikají jisté praktické problémy při vypořádání, které by jinak nebylo nutné řešit. Ty si více probereme v podkapitole o vypořádání podílu manželů ve společnosti.

3.2 Výjimky z aktiv společného jmění manželů

Pro potřeby vypořádání společného jmění manželů je stejně důležité vědět, co do něj spadá, ale i co se do něj nezapočítává. V předchozí kapitole jsme si uvedli základní podmínky pro nabytí majetku do SJM. V této se zaměříme na zákonem přesně vymezené výjimky z těchto daných pravidel.

Smyslem výlučného majetku byla původně snaha chránit majetkovou vazbu jednoho z manželů na svoji původní rodinu. Takovéto ochraňování rodinného majetku jednoho z manželů bránilo nabytí dalších práv druhého manžela k těmto

---

⁴⁹ Dvořák, T., Společnost s ručením omezeným. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2014, str. 124

statkům (představme si rodinná sídla a pozemky). V případě rozpadu manželství nebyl tudíž dopad na majetek biologické rodiny jednoho z manželů tolik výrazný. Tato ochrana dnes již není natolik potřebná, ale přesto se zde jisté ochrany výlučného majetku dostává.⁵⁰

Nově již nejsou řešeny otázky věcí vydaných v restitucích, protože jsou většinou již vlastnický ustáleny. Na to je již pouze odkázáno v přechodných ustanoveních (ust. § 3040 NOZ)⁵¹, kde se stanoví, že věc patřící jednomu z manželů před uzavřením manželství, která byla vydaná v rámci restitucí, nespadá do SJM.

První výjimkou je majetek sloužící osobní potřebě jednoho z manželů. Tuto výjimku jsme mohli nalézt již v předešlé úpravě a vyjadřovala se k ní také judikatura. Především se musí jednat o věci, které svou povahou jsou schopny sloužit osobní potřebě a hlavně k této potřebě skutečně slouží.⁵²

*„Sám pojem „věc osobní potřeby“ patří mezi pojmy nepřesné a je třeba ho vykládat velice konkrétně, podle okolností případu.“*⁵³ To v podstatě znamená, že co v jedné rodině je věcí osobní potřeby, nemusí v jiné být také. Běžně si pod tím představíme oblečení, boty apod., o kterých většinou nebude pochybnost, zda patří do věcí osobní potřeby. Ovšem u takového auta již může být značně obtížněji definovatelné, kam vlastně spadá. Proto je vždy zásadní právě individuální přístup ke každému případu.

Důležitým hlediskem je také, zda byla takováto věc osobní potřeby pořízena ze zdrojů SJM. V takovém případě by při vypořádání mohly být tyto výdaje předmětem náhrady podle ust. § 742 odst. 1 písm. b) NOZ. To však může být použito jen v omezené míře, neboť většinou půjde o plnění povinnosti zajistit stejnou úroveň všem členům rodiny. V judikatuře byl tento problém dříve řešen rozlišením na věci nikoli obvyklé osobní potřeby, nebo věc mající mimořádnou hodnotu. Ty sice patří do věcí osobní potřeby, ale výdaje na ně ze SJM se budou při vypořádání nahrazovat.⁵⁴ Rozlišuje se tedy mezi věcmi, které se pořizovaly běžně, a věcmi vyšší hodnoty.

---

⁵⁰ Dvořák, J., Spáčil, J., Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, str. 100

⁵¹ Eliáš, K., a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012, k ust. § 709

⁵² R 42/1972

⁵³ Bičovský, J., Holub, M., Pokorný, M., Společné jmění manželů. 2. vyd. Praha: Linde, 2009, str. 72

⁵⁴ R 42/1972

Nicméně ani takovéto rozlišení by nebylo dostatečné. V mnoha případech se totiž může jednat o pravidelné výdaje osobní potřeby, které nemusí samy o sobě dosahovat vysokých částek, ale v souhrnu značně zatěžují SJM. Jedná se například o výdaje za alkohol pro jednoho manžela. V těchto případech navrhuje komentář použití ust. § 742 odst. 1 písm. f) NOZ, který by stanovil odlišné výše podílů manželů při vypořádání. Kompenzoval by tak fakt, že jeden z manželů zatěžoval SJM velkým množstvím malých výdajů osobní potřeby, které by se jinak nezapočítávaly při vypořádání.⁵⁵

Majetek nabytý darem, děděním nebo odkazem nepatří do SJM, s výjimkou toho, že úmysl směřoval k nabytí do SJM. Předně je třeba zmínit, že je zde pamatováno na novou úpravu o odkazu, která je nově zakotvena.

Oproti staré úpravě tu nalezneme jeden rozdíl. Pokud jde jen o jednoho z manželů, věc jednoduše přejde do výlučného vlastnictví. Rozdíl nastává, pokud věc takto daruje s úmyslem, aby patřila manželům společně. Dříve byl dar věnován oběma manželům společně, nepřešel do SJM, ale bylo vytvořeno podílové spoluvlastnictví.⁵⁶ Nastala tak nechtěná dualita, a proto nejspíše zákonodárce tuto praxi zavrhl. Dnes, jak již jsem zmínil výše, nemůže za trvání manželství mezi manželi vzniknout žádný jiný spoluvlastnický vztah. Takovýto dar by spadl do SJM.

Zajímavou problematikou je darování věcí mezi manželi. Je třeba říct, že není žádná zákonná překážka, bránící jednomu manželu darovat předmět ze svého výlučného vlastnictví druhému manželovi. Jelikož se jedná o dar, tak přejde bez problému do výlučného vlastnictví druhého manžela. Problém nastává v případě darování věci náležející do společného vlastnictví. K tomu se literatura vyjadřuje například takto: „*Dary mezi manželi, kdy darovaný předmět je součástí společného jmění manželů, popřípadě byl pořízen i jen částečně ze společného majetku, nejsou ve skutečnosti žádnými dary – nelze přece darovat obdarovanému něco, co mu stejně už vlastnický patří.*“⁵⁷ Na druhou stranu je ale možné, aby se takový předmět dostal do výlučného vlastnictví jednoho z manželů smlouvou o zúžení zákonného rozsahu SJM. Ovšem je třeba toto učinit formou veřejné

---

⁵⁵ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 171

⁵⁶ R 42/1972

⁵⁷ Bičovský, J., Holub, M., Pokorný, M., Společné jmění manželů. 2. vyd. Praha: Linde, 2009, str. 71

listiny, protože jen společná vůle obou manželů nestačí k vyloučení věci ze společného jmění manželů.⁵⁸

Nově jsou přímo v zákoně jako jedny z výjimek zakotveny náhrady nemajetkové újmy na přirozených právech jednoho z manželů. Tedy v případech újmy na životě a zdraví a ochraně osobnosti. Obecně je v NOZ institut nemajetkové újmy značně rozšířen a to i mimo újmu na přirozených právech (např. § 2971). Tyto případy by ovšem nepatřily do výlučného vlastnictví dle této výjimky (ovšem mohla by se na ně vztahovat výjimka náhrad za poškození či zničení výhradního majetku).⁵⁹

V předchozí úpravě byl dále z předmětu SJM vyloučen majetek nabytý jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela. To hlavně z toho důvodu, že nejde o nabytí nového majetku ani o rozšíření stávajícího majetku za trvání manželství. Jde jen o změnu, která nemá vliv na povahu těchto věcí jako předmětu výlučného vlastnictví.⁶⁰ V nové úpravě je tento institut rozdělen na dva.

Jedním je to, co nabyl jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví. To zahrnuje hlavně prodej, směnu a nabytí věci z výlučných prostředků. Zde je nutné zdůraznit, že je rozdíl mezi ziskem z výlučného vlastnictví a případným ziskem z prodeje předmětu výlučného vlastnictví. Pokud prodám předmět ve výlučném vlastnictví za částku přesahující její původní hodnotu, nejedná se o zisk z výlučného majetku, ale pouze o jeho přeměnu, která nemá vliv na předmět výlučného vlastnictví, viz výše.⁶¹

Druhým je to co nabyl jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku. Zde se jedná o rozpracování a výslovné uvedení tohoto pravidla, které již předchozí úprava dodržovala. Doplnuje takto rozsah výlučného majetku a dodává mu tak pevnější definici.

---

⁵⁸ Usnesení NS sp. zn. 22 Cdo 2779/2008

⁵⁹ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 173

⁶⁰ Dvořák, J., Spáčil, J., Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, str. 108

⁶¹ Dvořák, J., Spáčil, J., Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, str. 108

3.3 Pasiva společného jmění manželů

Pasiva společného jmění manželů najdeme v § 710 NOZ. Jedná se o dluhy převzaté za trvání manželství. Poté jsou dále stanoveny výjimky z tohoto pravidla. Tato úprava vychází v zásadě z té předchozí, ale najdeme několik rozdílů. Ty jsou především spjaty s terminologií, mohou však vést k narušení dosavadního výkladu tohoto institutu v literatuře i judikatuře. Pro předmět SJM je naprosto klíčové určit, která pasiva do něj spadají a která již nikoli. Má to velký vliv na celkový průběh vypořádání a také na právní postavení věřitelů.

Předně je třeba říci, co si pod pojmem pasiva SJM představíme. V NOZ je kladen velký důraz na dodržování terminologie závazkového (ale i jiného) práva. Je zde rozlišováno mezi závazkem (právním vztahem osoby oprávněné a povinné) a dluhem (konkrétní povinností dlužníka). To je naprosto zásadní, protože zákon nám stanovuje, že do SJM patří pouze dluhy, tedy to co má být plněno.⁶²

Další důležitou terminologickou otázkou, kterou nám NOZ dává k vyřešení, je, které jsou dluhy převzaté jedním nebo oběma manželi. Na to nám naštěstí poskytuje odpověď Důvodová zpráva takto: „*Jde tedy o dluhy, které lze převzít: takovými jsou jen dluhy soukromoprávní (nikoli veřejnoprávní), a jen o závazky z řádného obligačního důvodu (nejde o závazky z porušení právní povinnosti)*.“⁶³ To v zásadě znamená, že zde musí být přítomná jistá volní složka, naproti tomu formulace dřívější úpravy stanovila pouze nutnost vzniku závazku. Tímto jsou tedy vyloučeny např. dluhy vzniklé rozhodnutí soudu a zůstávají v něm naopak jen dluhy vzniklé na smluvním základě.

Je dobré připomenout, že součástí SJM se mohou stát také dluhy vzniklé již před vznikem manželství. Jedná se o případy, kdy takový dluh bude např. smluvně převzat jedním z manželů až v manželství.

Je jasné, že dluhy převzaté oběma manželi společně za trvání manželství budou patřit do SJM, a tedy budou uspokojovány ze SJM. Problémy mohou vzniknout, pokud máme jiný než zákonný režim. Pokud nám nevznikne SJM, neměly by do něj logicky připadnout žádná pasiva. Výkladově lze dovodit, že se to ale stát může, například v případech vzniku SJM k datu zániku manželství.

---

⁶² Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 180

⁶³ Eliáš, K., a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012, k ust. § 710

Protože dluhy vznikly za trvání manželství (dle dikce zákona) a fakt, že SJM v té době neexistovalo, se může posoudit jako irelevantní. Poté v okamžiku vzniku SJM do něj budou převzaty všechny dluhy, které v průběhu manželství vznikly.⁶⁴ Tato interpretace mi přijde poněkud nepraktická a hlavně bych ji posoudil jako neslučitelnou s duchem a účelem institutu vzniku SJM ke dni zániku manželství. Popírala by celý smysl tohoto režimu.

Dále máme v zákoně uvedeny případy dluhů převzatých za trvání manželství patřících do SJM, které ale byly převzaty pouze jedním z nich. Obecně tedy dluhy převzaté jedním z manželů do SJM nepatří, pokud nesplní zákonem dané podmínky.

Do společného jmění se dostanou dluhy z výlučného majetku jednoho z manželů, v rozsahu, který odpovídá zisku z tohoto majetku. Jedná se o rozšíření institutu z § 709 odst. 2 NOZ, který jsme si rozebrali výše. Jak již bylo zmíněno, do SJM jdou zisky z výlučného majetku, tedy výnosy po odečtení nákladů. Logickým rozvedením tohoto pravidla je odečtení jakýchkoliv dluhů vázoucích na výlučném majetku do výše tohoto zisku, neboť se v zásadě jedná o náklady z tohoto majetku. Vzhledem k úvahám zmíněným v předchozí podkapitole, je v podstatě jasné, že takovéto dluhy mohou být nejspíše odečteny ze zisku z celého výlučného majetku, a to i za delší časové období. Samozřejmě musí být stále dodržena podmínka, že se musí jednat o dluh převzatý za trvání manželství. Je jasná důležitost ochrany třetích osob, ale mnoho těchto problémů bude moci být řešeno až při vypořádání SJM a bude to značně obtížné prokázat.

Druhou z těchto výjimek tvoří dluhy převzaté jen jedním z manželů za trvání manželství při obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny. To nahrazuje institut z předchozí úpravy, který byl ale formulován jako závazek přiměřený majetkovým poměrům manželů. Takovýto závazek by spadal do SJM, i když ho uzavřel jen jeden manžel bez svolení druhého. Bylo samozřejmě velmi složité určit, jaké jsou majetkové poměry manželů, a vznikalo zde velké množství definičních problémů. Někde to bylo řešeno podle toho, do jaké společenské vrstvy manželé patří, ale to opět přinášelo celou řadu nejasností, neboť takové měřítko je velmi vágní a nezahrnuje všechny faktory.⁶⁵

---

⁶⁴ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 180

⁶⁵ Dvořák, J., Spáčil, J., Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, str. 98

Proto byl nově tento institut změněn na obstarávání každodenních záležitostí nebo běžných potřeb rodiny. Povšimněme si, že zde není nutná kumulativnost obou těchto faktorů, ale postačuje jen jeden. Tato nová formulace by měla usnadnit definování takovýchto dluhů na ty, které se buď dějí pravidelně (každý den), nebo na které jsou v rodině zvyklý (běžné). To jistě nebude aplikačně úplně dokonalé, ovšem mělo by to situaci zjednodušit. Stále ale budou majetkové poměry rodiny důležitým měřítkem při posuzování takovýchto výdajů.⁶⁶

Další výjimkou jsou dluhy, k jejichž převzetí dal druhý manžel souhlas. Nejedná se zde o případy, kdy jsou oba manželé součástí smluvního vztahu. Jde pouze o jednoho manžela, který se dostává do pozice dlužníka se souhlasem druhého manžela. Přitom ovšem není druhý manžel vůbec subjektem smlouvy.

Jedná se zde o ochranu druhého manžela před zatěžováním jeho majetku a SJM. Pokud nedá souhlas, dluh není součástí. Samozřejmě může být dluh z prostředků SJM uhrazen, ale při vypořádání se pak tato částka bude nahrazovat, protože dluh byl pouze jednoho manžela.

Není nijak upraveno, v jaké formě musí být souhlas udělen, proto je možné předpokládat, že nemusí mít stejné formální náležitosti jako smlouva, dluh zakládající. Dále by měl v zásadě být souhlas udělen v okamžiku, kdy se o dluhu manžel dozví. Pokud by byl udělen později, mohlo by se na to pohlížet, jako na modifikaci SJM a musela by nejspíš být dodržena forma veřejné listiny.⁶⁷

Je nutné brát ohled také na ustanovení týkající se ochrany třetích osob. Ty dávají věřiteli možnost uspokojit svoji pohledávku při výkonu rozhodnutí z toho co je v SJM, i když dluh vznikl jen jednomu z manželů za trvání manželství. Jedinou obranou druhého manžela, který byl proti vzniku tohoto dluhu, může být projevený nesouhlas vůči věřiteli. K tomu musí dojít bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl. V tomto případě se bude věřitel moci uspokojit jen do výše podílu manžela dlužníka na SJM, jaký by byl v případě soudního vypořádání.⁶⁸ „V praxi bude poměrně obtížné prokazovat nesouhlas projevený vůči věřiteli bez zbytečného odkladu. I soud bude mít obtížný úkol zjistit podíl při zrušení a vypořádání společného jmění.“⁶⁹

---

⁶⁶ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 182

⁶⁷ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 185

⁶⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový občanský zákoník), § 731, 732

⁶⁹ Záborská, J., Konec manželství v Čechách?. Právní fórum. 2012, č. 3, str. 91

Zvláštní bude také případ, kdy jeden z manželů převezme dluh, který se bude vázat přímo na společné jmění. Poté je třeba dovodit, že i když nebude souhlas druhého manžela, ani se nebude jednat o každodenní nebo běžné náklady rodiny, bude tento dluh součástí SJM. Je totiž nutné respektovat § 713 odst. 3 NOZ, který stanoví, že právní jednání vázající se na společné jmění jsou manželé vázáni společně, a nerozdílně. Je tedy součástí SJM.⁷⁰

„Vedle dluhů, které jsou společné, proto, že jsou součástí SJM existují i dluhy, které jsou společné z jiného důvodu. Např. dluhy vzniklé jinak než jejich převzetím (tak tomu bude, když manželé společně způsobí deliktně škodu třetí osobě (§2915 ObčZ), nebo u dluhu vzniklého z právního jednání týkající se věci, která je v podílovém spoluvlastnictví manželů (1127 ObčZ).“⁷¹

Je dobré si připomenout, že do SJM se samozřejmě mohou pasiva dostat také na základě smluvní modifikace společného jmění. Musí zde samozřejmě být splněny zákonné podmínky, ale takto zde mohou být převzaty dluhy vzniklé před i po uzavření manželství.

---

⁷⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový občanský zákoník), § 713

⁷¹ Melzer, F., Těgl, P., Šínová, R., Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. Právní rozhledy. 2014, č. 19, str. 649

4. Způsoby vypořádání společného jmění manželů

V této kapitole si postupně popíšeme jednotlivé způsoby vypořádání společného jmění manželů. Tuto část v rámci této práce považuji za nejvýznamnější, protože pojednává o samotném meritu problematiky, kterou se snažím postihnout. Předchozí kapitoly představovaly nezbytný podklad pro plné pochopení samotného procesu vypořádání. Bez porozumění toho, jakým způsobem může společné jmění zaniknout a bez potřebné znalosti co ve skutečnosti spadá do předmětu SJM, by tato kapitola byla ne zcela jasná a nesrozumitelná.

At' již společné jmění manželů zanikne jakýmkoliv způsobem, popsaným v předchozí kapitole, nebo bude zúženo či zrušeno, je vždy nezbytné ho vypořádat. Vypořádání jako samostatný institut není přímo návazné na zánik manželství. Jedná se o možnost manželů upravit své majetkové poměry dle zákonem daných pravidel uvedených v NOZ. To je zásadní kvůli zachování právní jistoty a ochraně třetích osob, ale také kvůli konečnému majetkovému vypořádání mezi manželi. Nelze zde opomenout společenský faktor vypořádání SJM jako uzavření majetkových vazeb v manželství, protože jaký by jinak byl smysl občanského práva, pokud by neřešil reálné společenské problémy?

V tomto segmentu se postupně zaměříme na jednotlivé způsoby, které nám zákon dává k vyřešení vypořádání společného jmění manželů. Tedy na dohodu manželů, soudní rozhodnutí a s tím související zákonné zásady vypořádání společného jmění manželů. Ty, které tvoří základní vodítko pro pochopení a pro postup u soudního vypořádání. Dále se také podíváme na zákonnou domněnku vypořádání. Pokusím se charakterizovat právní základ vypořádání, porovnat novou úpravu s tou předchozí a stručně popsat jejich rozdíly.

4.1 Dohoda o vypořádání společného jmění manželů

Pravidla týkající se smluvního vypořádání společného jmění manželů nalezneme v NOZ v § 738, který se zaměřuje na účinky dohody o vypořádání a v § 739, který nám stanoví formu dohody o vypořádání. Nově je tato úprava daleko detailněji propracovaná, rozšířená a do určité míry pozměněná. Přestože je obsahově z velké části převzatá z předchozí úpravy, v mnoha ohledech došlo k významným změnám, které jsou v souladu s celkovým rázem NOZ. Především v novém pojetí větší neformálnosti a autonomie vůle. Dohoda o vypořádání je pravděpodobně nejvhodnější a nepraktičtější způsobem vypořádání SJM pro všechny způsoby jejího zrušení, zániku či zúžení.

Nejprve se podíváme na účinky smlouvy o vypořádání obsažené v § 738 NOZ. Tato úprava se dříve nacházela především v § 149a a §150 předchozího občanského zákoníku. Nově zde došlo k několika významným změnám.⁷²

První zásadní inovace je možnost uzavření takovéto dohody kdykoliv. To znamená před uzavřením manželství formou předmanželské smlouvy, po uzavření manželství a po zániku manželství. Naproti tomu předchozí úprava povolovala dohodu o vypořádání SJM před rozvodem manželů pouze v případech zjednodušené formy rozvodu manželství, kde jako předpoklad bylo stanoveno uzavření písemné smlouvy s ověřenými podpisy obou manželů o vypořádání vzájemných majetkových vztahů.⁷³ V ostatních případech byla dohoda možná pouze po rozvodu manželství.

Nově je také přesně určeno, kdy nastává účinek takovéto dohody, a to následovně: *„Dohoda o vypořádání má vždy účinky ke dni, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, bez ohledu na to, zda dohoda byla uzavřena před anebo po zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění...“*⁷⁴

Jak bylo zmíněno výše, dohodu o vypořádání SJM je možné uzavřít prakticky kdykoliv, to však má svou hranici. Ta nastává po uplynutí tří let od zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění aplikací §741 NOZ jako nevyvratitelné domněnky vypořádání. V tomto bodě je poté dle judikatury pouze jediná možná výjimka. V případě, že probíhá soudní řízení o vypořádání, na které byl podán

⁷² Svejkský J., a kol. Nový občanský zákoník. Srovnání nové a současné úpravy občanského práva. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012

⁷³ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, § 24a

⁷⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový občanský zákoník), § 738 odst. 1

návrh před uplynutím lhůty tří let, je možné, aby manželé uzavřeli dohodu o vypořádání.⁷⁵

Současně s volností uzavření dohody o vypořádání v kterémkoliv stádiu, přichází i řada obtíží. Hlavní budou majetkové změny v předmětu SJM a jiné okolnosti, ke kterým došlo mezi uzavřením dohody a účinností dohody o vypořádání. Pokud se bude jednat o majetek nový, na který se dohoda nevztahuje, použije se jednoduše § 738 odst. 2 NOZ. Ten stanoví, že dohoda se může týkat pouze části majetku a proto se na majetek nový nevztahuje, ale je stále platná v plném rozsahu na majetek původní. V případech zániku majetku vypořádávaného v dohodě, se bude pravděpodobně vycházet ze zásad závazkového a smluvního práva, obsažených v NOZ. To by například v praxi znamenalo, že pokud je v dohodě stanoveno jednomu z manželů auto a druhému jako protihodnota motocykl, nelze při zániku první věci bez dalšího požadovat poskytnutí věci druhé. V dalších případech může dojít k závažné změně okolností, která způsobí zvláště hrubý nepoměr plnění, může strana požadovat obnovení jednání o dohodě.⁷⁶

Dále je stanoveno, že jedná-li se o věc, která se zapisuje do veřejného seznamu, nabývá dohoda účinnosti v této věci zápisem do seznamu. Dříve bylo toto pravidlo pro věci zapisované do katastru nemovitostí a celá smlouva nabývala účinnosti až tímto vkladem.⁷⁷ Nově tedy došlo k zobecnění úpravy na věci zapisované do veřejného seznamu. Což je v podstatě pouze terminologická změna. Nedochozí také k pozastavení účinnosti celé smlouvy v případě nepodání vkladu, ale pouze v omezení účinků pro danou věc. To je zásadní v případě aplikace zákonné domněnky vypořádání, kdy nově bude aplikována pouze na tuto jednu věc.

Jak již bylo řečeno, institut vypořádání SJM dohodou manželů je nově značně rozvolněn. Mohou ho uzavřít také manželé, snoubenci a samozřejmě stále i bývalí manželé. Lze také uzavřít dohodu o vypořádání mezi pozůstalým manželem a dědici zesnulého manžela, kterou musí schválit soud. V případě zrušení SJM na základě prohlášení o konkurzu může dohodu uzavřít insolvenční správce. Podobně lze uzavřít dohodu také mezi manželem a organizační složkou státu při uložení trestu propadnutí majetku. Vidíme tu velkou všestrannost a množství

---

⁷⁵ R 88/2011

⁷⁶ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 326

⁷⁷ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

uplatnění tohoto institutu. Stejně tak to platí o samotných způsobech vypořádání v jeho rámci. Smluvní volnost je zde limitována jen velmi málo a manželé si mohou stanovit prakticky jakýkoliv způsob vypořádání. Nemusí ve větší míře respektovat pravidla a zásady pro vypořádání v § 742 NOZ. V praxi mohou klidně určit, že veškerý majetek či dluhy připadnout pouze jednomu z manželů. Autonomie vůle je plně podpořena.⁷⁸

Přesto nalezneme jistá omezení, která brání excesům ze smluvní volnosti. Předně je nutno brát ohled na ochranu dobrých mravů a zákona. V případě porušení dobrých mravů může dojít k relativní neplatnosti takovéto dohody a v krajních případech může docházet i k absolutní neplatnosti. Dále máme v zákoně zakotvenu ochranu třetích osob při vypořádání, kterou si detailněji popíšeme později. I v tomto případě může docházet k neúčinnosti takového ujednání. Samozřejmě je nutné, aby při uzavírání smlouvy byl projev vůle manželů vážný a také dobrovolný. Přičemž by se mohlo jednat i o relativní neplatnost smlouvy, ale i v případech uzavření dohody násilím o zdánlivé právní jednání.⁷⁹

Je také vhodné zmínit, že nová úprava jednoznačně dovoluje možnost částečného vypořádání SJM dohodou. Využití několika způsobů vypořádání bylo možné již za předchozí úpravy. Část majetku lze například vypořádat dohodou a zbylou část soudně či pomocí zákonné domněnky.⁸⁰

V dalším paragrafu NOZ nalezneme formální náležitosti dohody o vypořádání. Ty byly dříve zakotveny v § 150 předchozí občanskoprávní úpravy. Zákon stanovil, že dohoda musí mít vždy písemnou formu pod sankcí absolutní neplatnosti a také musí samozřejmě splňovat obecné náležitosti právního úkonu.⁸¹ V NOZ jsou formální náležitosti obsaženy v § 739. Celý tento paragraf specifikuje formální náležitosti, aby byly v souladu s pojetím NOZ. Důvodová zpráva o tomto paragrafu říká, že se jedná o přepis dosavadní právní úpravy. S tím nelze v plném rozsahu souhlasit. Zákon nyní umožňuje neformální pojetí dohody o vypořádání společného jmění, kromě přesně vymezených výjimek, kdy je nutná písemná forma.

---

⁷⁸ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 328

⁷⁹ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 329

⁸⁰ Bičovský, J., Holub, M., Pokorný, M., Společné jmění manželů. 1. vyd. Praha: Linde, 2000, str. 232

⁸¹ Bičovský, J., Holub, M., Pokorný, M., Společné jmění manželů. 1. vyd. Praha: Linde, 2000, str. 233

Písemná forma nadále musí být pouze ve dvou případech. Pokud se dohoda uzavírá ještě za trvání manželství, musí být bez výjimky v písemné formě. Nezáleží zde na tom, co je předmětem vypořádání. Pokud se bude jednat o dohodu uzavíranou pro potřeby rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu manželství, budou zde ještě nutné ověřené podpisy obou manželů. Druhým případem je, pokud předmětem vypořádání bude věc, u které je vyžadována písemná forma pro převod vlastnických práv. Zde se bude převážně jednat o převod nemovitostí. V některých případech je nutná i forma veřejné listiny, a to pro smlouvy pro uspořádání majetkových poměrů manželů pro případ zániku manželství.⁸²

Dle nového pojetí občanského práva by nedodržení formy dohody o vypořádání mělo vést pouze k relativní neplatnosti, což by mohlo být v některých případech problematické. Dle zákona dochází k absolutní neplatnosti v případech jednání odporující zákonu a zjevně narušující veřejný pořádek (§ 588). Co by to v tomto případě přesně zahrnovalo, není zcela jednoznačné. Názor komentáře je následující: „*V případě nedodržení písemné formy dohody o vypořádání SJM požadované § 739 odst. 1 bude aplikace § 588 namístě. Dohoda o vypořádání SJM je právním jednáním, se kterým jsou spojeny závažné důsledky a dopady nejen do právního postavení smluvních stran, ale i osob stojících vně. Současně zde dochází k úpravě vlastnických vztahů, tedy práv absolutní povahy, u nichž je zvýšený zájem na jasné, přesné a se zákonem souladné podobě právního jednání. Soud by tak měl v obou uvedených případech zákonem požadované písemné formy přihlídnout i bez návrhu k neplatnosti právního jednání.*”⁸³

Otázka ovšem je, zda se jedná o takové zjevné porušení veřejného pořádku, aby zakládalo absolutní neplatnost. Dle mého názoru by mohla být hranice absolutní neplatnosti posunuta, až na případy nedodržení povinné formy veřejné listiny u smlouvy pro uspořádání majetkových poměrů manželů pro případ zániku manželství. Bylo by to nejspíše více v souladu s novým pojetím přednostního nahlížení na jednání, jako pouze na relativně neplatné. To vše by bylo v rámci zásady *vigilantibus iura*.

---

⁸² Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 334

⁸³ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 334

V ostatních případech ovšem písemná forma vyžadována není, i když je vždy při pozdějším dokazování rozhodně praktičtější. Mohou samozřejmě nastat případy, kdy budou takto dohodnuty věci, kde není nutná písemná forma a i takové, které ji vyžadují. V tom případě se opět podíváme na obecná pravidla o neplatnosti. Tedy, že ujednání bude pouze částečně neplatné pro věci, které vyžadují písemnou formu. Pokud by ovšem tento majetek byl spjat, nebo v protíváze se zbytkem majetku, mělo by dojít k celkové neplatnosti takové dohody.

V zákoně je dále pro případy neformálního vypořádání stanovena povinnost manžela na požádání vystavit potvrzení o tom, jak se vypořádali. To by nejspíše mělo mít písemnou podobu a obsahovat popis vypořádání, to ovšem zákon výslovně neuvádí. Potvrzení nemá žádné formální účinky na samotné vypořádání, pouze ho potvrzuje. Nijak ovšem neurčuje jeho účinnost a je účinné i bez něj.⁸⁴

4.2 Soudní vypořádání společného jmění manželů

Soudní vypořádání SJM sice není preferovanou možností vypořádání, nicméně je nezbytným institutem. Je třeba dalšího způsobu vypořádání, který dovolí manželům uspořádat své majetkové poměry dříve a spravedlivěji, než by tak učinila zákonná domněnka o vypořádání. Chrání také zájmy třetích osob a je nezastupitelný pro některé důvody vypořádání, např. při konkurzu na majetek jednoho z manželů, či při jeho propadnutí v trestním řízení. Vzhledem k významu manželství, jako důležitému sociálnímu institutu, tvoří jeho soudní vypořádání ucelený a specifický celek v rámci soudního procesního práva.

V této kapitole si nejprve důkladně popíšeme základní zásady pro vypořádání společného jmění, které jsou dané přímo ze zákona. Ty nám utvoří základní rámec, který ohraničuje rozhodovací postavení soudu v řízení. V části druhé se detailněji podíváme na samotný proces soudního vypořádání, jeho možné způsoby a důsledky.

---

⁸⁴ Švestka, J., Spáčil, J., Škárková, M., Hulmák, M., a kol. Občanský zákoník I, II. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 895

Důležitým zdrojem zde bude nejen zákon, ale hlavně jednotlivá judikatura. Ta tvořila základ pro samotnou úpravu NOZ a stále bude cenným vodítkem pro další studium tohoto tématu, stejně jako pro další rozhodovací praxi.

4.2.1 Zákonné zásady vypořádání společného jmění manželů

Tyto v zákoně zakotvené zásady se nacházejí v ust. § 742 odst. 1 a odst. 2 NOZ. V OZ 1964 se nacházely v § 149 odst. 2 a odst. 3. Pokud si obě verze porovnáme z obsahového hlediska, nalezneme jen několik rozdílů. Převážně se jedná o zpřesnění formulací jednotlivých zásad. Hlavní změna je v systematičnosti. Nově jsou jednotlivé zásady pečlivě rozčleněny pro větší přehlednost.⁸⁵

Zásady jsou především důležité pro rozhodnutí soudu o vypořádání společného jmění na návrh jednoho z manželů. Díky nim soud rozdělí majetek a určí výši podílů. Soud sám podle svého uvážení rozhoduje, které zásady v daném případě zohlední. Manželé si mohou samozřejmě upravit své poměry odlišně na základě dohody.

4.2.1.1 Rovnost

První zásadou je rovnost podílů obou manželů. Tato zásada je uvedena hned na úvod, a to proto, že zdůrazňuje celkový charakter rovnosti manželů, který je protkán celou zákonnou úpravou manželství. Nově je pouze stroze stanoveno, že podíly manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné. V předchozí úpravě bylo toto prohlášení uvedeno slovy „vychází se“, což zakládalo vyvratitelnou domněnku tohoto pravidla.⁸⁶ Nová formulace vyžaduje jistou interpretaci, protože je sestavena na první pohled dosti kogentně. V tomto znění by mohla budit dojem, že podíly musí být vždy stejné. To by byla pravda, pokud by tato zásada byla jen jedna. Já se naopak domnívám, že by měla sloužit jako výchozí bod pro pozdější aplikaci ostatních zásad. Proto je také umístěna na začátku této úpravy. Logicky je

---

⁸⁵ Svejnovský J., a kol. Nový občanský zákoník. Srovnání nové a současné úpravy občanského práva. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012

⁸⁶ Švestka, J., Spáčil, J., Škárková, M., Hulmák, M., a kol. Občanský zákoník I, II. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 994

také jasné, že nemůže být tato zásada nezměnitelná, neboť by nulifikovala všechny ostatní zásady, které nám zákon dává.

Ve většině případů je také faktická rovnost podílů manželů naprosto nerealistická, neefektivní a neúčelná. Soudy v takovýchto případech dospěly k několika pravidlům, kde se snaží věci dělit v celku a věc přidělí takto: „*kteřý z manželů věc účelněji využije, aby byly věci přikázány tomu z účastníků, který je má či naposledy měl v držení a u nějž došlo k jejich amortizaci.*“⁸⁷ Nejvyšší soud také určil, že nerovnost podílů může být vyjádřena různě: „*nejen procentem či zlomkem, ale i přikázáním věci jednomu u manželů, aniž je vázán k finančnímu vypořádání s druhým manželem ohledně této věci.*“⁸⁸ Dále je třeba zdůraznit, že některé okolnosti, které by se z laického pohledu mohly zdát významné, nezakládají automaticky nerovnosti podílů, například předpoklady pro výdělečnou činnost, nebo nevěra nejsou významné samy o sobě.⁸⁹

Dobré je též zdůraznit, že zákon jasně mluví o podílech na „jmění“, tudíž se jedná, jak o aktiva, tak i o pasiva.

4.2.1.2 Zápočty

Druhým pravidlem jsou takzvané zápočty. Tedy, že každý z manželů nahrazuje to, co bylo vynaloženo ze SJM na jeho výhradní majetek. O této tematice jsem se již zmiňoval v kapitole o předmětu SJM. V této podkapitole uvedu další podrobnosti. Jak již bylo řečeno, u zápočtů se nepřihlíží k nákladům na věci osobní potřeby a na vzájemnou vyživovací povinnost. Výjimky a hranice těchto pravidel byly popsány v předchozí kapitole. K zápočtům musí soud přihlížet vždy, a to protože se jedná o povinnost, kterou má manžel na základě zákona.

K tomu je nutné dodat, že literatura zde není v tomto bodě jednotná. Vždy je na místě zdůraznit, že se musí jednat o majetek, který byl označen k vypořádání účastníkem řízení. Vypořádání takovýchto nároků je také spjato s principem navrhovatelnosti. Tedy, že i nároky zápočtů by měly být soudu navrženy. Stejně tak tu platí časové omezení k podání takového návrhu v zákonné lhůtě tří let. Podobně tomu bude i pro pravidlo obsažené v následující podkapitole.⁹⁰

⁸⁷ Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 2289/99

⁸⁸ Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 2914/99

⁸⁹ R 70/1965

⁹⁰ Králík, M., Věcná práva podle starého a nového občanského zákoníku. Uplatňování nároků a rozhodování o nich (procesní a hmotněprávní souvislosti). 2. vyd. Praha: Leges, 2014, str. 405

Tyto zápočty a vzájemné nároky nelze uplatnit za trvání manželství, ale pouze při vypořádání společného jmění. To znamená, že manželé nemohou za trvání manželství splatit ani postoupit takovéto nároky.⁹¹ Proto je podstatné, aby soud dohlédl na vyrovnání těchto zápočtů při vypořádání.

Důležité je poznamenat, že: „*Samotná skutečnost, že došlo ke zhodnocení výlučného majetku jednoho z manželů za trvání manželství, nemá sama o sobě vliv na možnost požadovat uhrazení vynaložených prostředků ani na určení výše podílů rozvedených manželů na vypořádání SJM. Podstatné je jen to, zda a v jakém rozsahu byly vynaloženy investice ze společného majetku na majetek oddělený.*”⁹²

Nejprve je zde nutné vyřešit, kdo nese v těchto případech důkazní břemeno. To musí unést ten účastník, který existenci takovéto investice do výlučného majetku tvrdí. Vzhledem k tomu, že se tímto obohatí předmět vypořádání a zvýší se podíl, musí také takovouto skutečnost prokázat.⁹³

Zajímavou je problematika zápočtů týkajících se práce vynaložené jedním manželem na výlučný majetek manžela druhého. Judikatura v tomto bodě říká například, že práce jednoho manžela na rekonstrukci domu ve výlučném vlastnictví druhého manžela nelze považovat za investici.⁹⁴ Také bylo vydáno odlišné stanovisko Ústavního a Nejvyššího soudu ohledně možnosti založení pracovněprávního vztahu mezi manželi. Ústavní soud judikoval, že v zákoně nic nebrání tomu, aby si manželé sjednali např. smlouvu o dílo a tak vytvořili možnost zápočtu takto provedené práce. K započtení může dojít také, pokud manžel například očekával užívání dané věci, nebo provedení práce přesahuje běžnou společenskou úsluhu. Manželovi by vznikla škoda, protože by vynaložil značný čas a energii, kterou by jinak mohl využít k jiné výdělečné činnosti. Dále ušetřil druhému manželovi náklady, a pokud by sám nebyl vyplacen, došlo by k újmě.⁹⁵ Nejvyšší soud na druhé straně tvrdí, že mezi manželi nemůže vzniknout pracovně právní vztah a že v takovýchto případech se jedná o společenskou úsluhu. Jinak by totiž mohli manželé zpětně žádat bezdůvodné obohacení např. za

---

⁹¹ Bičovský, J., Holub, M., Pokorný, M., Společné jmění manželů. 2. vyd. Praha: Linde, 2009, str. 158

⁹² Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 375

⁹³ Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 2263/2005

⁹⁴ Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 656/2010

⁹⁵ Nález II. ÚS 231/2010

užívání bytu.⁹⁶ Oba tyto judikáty je nutné vykládat ve vzájemné shodě. Tedy že mezi manželi sice může vzniknout pracovněprávní vztah, a proto tu je jistá možnost zápočtů, ale to musí být značně omezeno na určité případy, jinak by docházelo k zneužití této možnosti.

V literatuře je také často kladena otázka, zda je nutné vypořádat všechny zápočty ve SJM? Často je totiž jedná o položky minimální hodnoty, které by ve výsledku neměly velký vliv na rozhodnutí. Stejně tak jsou zde zmíněné výjimky věcí osobní potřeby apod. „*Praxe vychází z rozumného kompromisního názoru, že zápočty by měly být prováděny a používány pouze v těch závažnějších případech, kdy rovnovážnost majetkového postavení každého z manželů by mohla být porušena...majetkové společenství manželů nepředstavuje účetní jednotku, ve které by musela být každá položka řádně vyúčtována.*“⁹⁷

Nejčastějšími případy zápočtů, které řeší soudní praxe, jsou zejména vynaložení práce jednoho z manželů (jak je popsáno výše), dluh vzniklý před vznikem SJM, vklad peněz do výlučného majetku, zhodnocení majetku.

4.2.1.3. Vnosy

V písm. c) odst. 1 § 742 NOZ nalezneme pravidlo opačného rázu, a to takzvané vnosy. Vnosem se rozumí náhrady nákladů vynaložených jedním manželem z výhradního majetku na majetek společný. Jednotlivé případy takovýchto přesunů majetku je nutno posuzovat individuálně dle pravidel daných v zákoně a judikatuře.

Manžel například nemůže žádat zpátky to, co vynaložil z výlučného majetku na běžnou spotřebu rodiny, a to hlavně na potraviny a dovolenou.⁹⁸ Dále také nelze uplatnit vnosy, pokud se jedná o náklady z výlučného majetku jednoho manžela na výlučný majetek manžela druhého. V tomto případě nejde o vnos do SJM a nelze to proto uplatnit při vypořádání. Zde jde převážně o nákup věcí osobní potřeby, náhrady škody nespádající do SJM a uhrazení sankce za druhého manžela.⁹⁹

⁹⁶ Rozsudek NS sp. zn. 28 Cdo 3090/2009

⁹⁷ Králík, M., Věcná práva podle starého a nového občanského zákoníku. Uplatňování nároků a rozhodování o nich (procesní a hmotněprávní souvislosti). 2. vyd. Praha: Leges, 2014, str. 408

⁹⁸ Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 3421/2006

⁹⁹ Dvořák, J., Spáčil, J., Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, str. 234,235

Jisté rozporné názory vyvstávají v případě smluvního rozšíření předmětu SJM. V tom ohledu zda má být majetek, o který je SJM rozšířeno na úkor výlučného majetku manžela, být považován za vnos či nikoli. Dle dřívějších názorů šlo považovat tento majetek, který by jinak do SJM nepatřil, za vnos.¹⁰⁰ Na druhé straně dle nové judikatury tento majetek není považován za vnos, ale lze jej vzít v úvahu při určování výše podílů manželů dle § 742 odst. 1 písm. f) NOZ.¹⁰¹ To co za vnosity bude považováno, výstižně popsal komentář: „*Primárně tedy půjde o pořízení (nákup) věcí za trvání manželství, na který byly použity zčásti prostředky výlučné, zčásti prostředky společné. Může se jednat i o případy, kdy jsou výlučné prostředky použity k uchování, zhodnocení atd. již existující majetkové součásti SJM (investice). Vynaložením prostředků, by mělo dojít ke zvýšení majetku v SJM, popřípadě k tomu, že prostředky ze SJM nemusely být použity, ačkoliv by k tomu jinak došlo (úspora).*”¹⁰²

Důležité je zdůraznit, že takovéto vnosity je nutné uplatnit v řízení o vypořádání nebo u dohody manželů, protože nárok na vnosity (na rozdíl od zápočtů) nevzniká ze zákona. Jedná se o právo manžela, nikoliv o povinnost soudu. Dále také, že toto právo zaniká po uplynutí zákonné tříleté lhůty pro vypořádání. Poté nastává domněnka vypořádání dle zákona, kde se ke vnosům nepřihlíží.¹⁰³

Je zásadní, že navrácení vnosů je přímo vázáno na společné jmění. Pro jejich vypořádání se postupuje tak, že výše vnosu je odečtena od SJM a zbytek SJM je následně rozdělen dle podílů. Z toho plyne, že výše vrácené částky nemůže převýšit hodnotu společného jmění a také, že druhý manžel nemusí zbylou částku doplácet ze svého výhradního majetku.¹⁰⁴ To je významné, neboť v opačném případě by došlo k nedůvodnému zkrácení druhého manžela, pouze z důvodu zmenšení společného jmění.

Nejčastější problematiku spojenou s vnosity do společného jmění řeší Nejvyšší soud v následujících případech. Použití materiálu (ve výlučném vlastnictví) na předmět ve společném jmění. Vnosity se zde použijí k zohlednění této investice při vypořádání. Dále jsou to investice do SJM ze členského podílu v družstvu či

---

¹⁰⁰ Dvořák, J., Spáčil, J., Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, str. 235

¹⁰¹ Usnesení NS sp. zn. 22 Cdo 3505/2013

¹⁰² Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 379

¹⁰³ Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 1192/2007

¹⁰⁴ Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 4072/2010

obchodní společnosti, peněžité vnosi a smluvní modifikace SJM (jak bylo popsáno výše).¹⁰⁵

4.2.1.4 Potřeby nezaopatřených dětí

Dle další zásady soud přihlédne i k potřebám nezaopatřených dětí. Toto pravidlo platilo již za předchozí úpravy jen s rozdílem v terminologii. Dříve se jednalo o děti nezletilé, ale dnes je odkazováno na nezaopatřené děti. V NOZ nezaopatřené děti přímo definované nejsou. Definici lze nalézt jen ve veřejnoprávních zákonech, které jsou na soukromém právu nezávislé, a proto se jimi soud nemusí striktně řídit.¹⁰⁶ Pro výklad poslouží dostatečně. Jde tedy o dítě do skončení povinné školní docházky, v případech, kdy se soustavně připravuje na výkon budoucího povolání do dvacátého šestého roku věku a další případy.¹⁰⁷ Je nutné odlišit věci ve vlastnictví nezaopatřeného dítěte od věcí patřících do vypořádání. Takové věci náležejí bez dalšího dítěti samotnému a soud by toto měl vždy sám přezkoumat.¹⁰⁸

V zákoně také není stanoveno, že dítě musí být společné obou manželů. Lze si tedy představit uplatnění tohoto pravidla, i pokud jen jeden z manželů je rodičem dítěte. Také je třeba říci, že k tomuto pravidlu se nepřihlédne s takovým důrazem, pokud mají oba manželé střídavou, nebo společnou péči o dítě.¹⁰⁹ Hlavně proto, že poté jsou potřeby dítěte většinou rovnocenně rozvrženy mezi manžele.

Soud musí vždy konkrétně posoudit daný případ a poté rozhodnout, zda a v jakém rozsahu tohoto pravidla využije. V zásadě se může jednat o kvalitativní i kvantitativní modifikaci podílů. V některých výjimečných případech může soud navýšit podíl jednoho z manželů (kvantitativní modifikace), kde se poté musí brát ohled na povahu věcí jejich upotřebitelnost, využitelnost a kde se jedná o trvalejší zvětšení majetku i pro delší dobu.¹¹⁰ V praxi je častější kvalitativní modifikace spočívající v určení konkrétních věcí, které připadnou tomu z manželů, kterému

---

¹⁰⁵ Králík, M., Věcná práva podle starého a nového občanského zákoníku. Uplatňování nároků a rozhodování o nich (procesní a hmotněprávní souvislosti). 2. vyd. Praha: Leges, 2014, str. 420

¹⁰⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový občanský zákoník), § 1 odst. 1

¹⁰⁷ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, § 11, zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, § 20

¹⁰⁸ Dvořák, J., Spáčil, J., Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, str. 231

¹⁰⁹ Zuklínová, M., Psutka, J., Spoluvlastnictví a společné jmění manželů. § 136 – 151 občanského zákoníku. Podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.). Praha: Linde, 2012, str. 132

¹¹⁰ R 70/1965

případně péče o dítě, tj. kde se může zejména jednat o nemovitost, nebo automobil, který je zásadní pro naplnění potřeb dítěte.¹¹¹

4.2.1.5 Péče o rodinu

Soud také přihlédne k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, pečoval o děti a o rodinnou domácnost. Tato zásada je také převzata ze staré úpravy a jedná se především o ochranu ženy v domácnosti. I v dnešní značně emancipované době je téměř pravidlem, že velkou část péče o domácnost a rodinu stále spadá na manželky a to často na úkor jejich možností výdělků. Proto je již dlouhodobě v zákoně na tento fakt brán zřetel. Zásada přihlídnutí k péči o rodinu je postavena na roveň a do souvislosti se zásadou následnou, kterou je nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do SJM.

Použití této zásady může vést k disparitě vypořádacích podílů, a to zejména v případech výrazného nepoměru péče o domácnost mezi jednotlivými manželi. Je nicméně na místě brát ohled na možnou kompenzaci tohoto nepoměru přičiněním se o zvýšení majetkových poměrů ve společném jmění, jak bylo zmíněno výše. To by přesto nemuselo být nezbytně nutné, pokud by existovaly objektivní důvody tohoto nepoměru, jako např. invalidita jednoho z manželů.¹¹² K nerovnosti podílů by tedy mělo být přistoupeno, pokud jsou k tomu dány vážné důvody v nepoměru péče o rodinu bez přispění ke zlepšení majetkových poměrů v SJM.¹¹³ Ve své podstatě je tato zásada využívána spíše k rovnému vypořádání podílů než k nerovnému.

4.2.1.6 Zasloužení se o nabytí majetku do společného jmění

Jak již bylo zmíněno, dalším pravidlem je přihlídnutí k zasloužení se o nabytí majetku náležejícího do SJM. Některé důležité skutečnosti již byly řešeny v předchozím odstavci a jsou významné i pro tuto zásadu, tedy časté rozdělení rolí v manželství. Jeden z manželů mající roli získávání majetku pro potřeby rodiny a druhý, který se stará o řádný chod domácnosti. Přičemž obě tyto úlohy jsou stanoveny na roveň. Značně větší podíl na nabývání majetkových statků může samozřejmě vést k navýšení podílů, a to především pokud jeden z manželů

---

¹¹¹ R 42/1972

¹¹² Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 385

¹¹³ Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 3976/2011

vynakládá značné úsilí k dosažení tohoto postavení, např. sportovec.¹¹⁴ To hlavně v případech, kdy to není kompenzováno druhým manželem péčí o rodinu. Každou situaci je nutno řešit individuálně a posoudit dle všech rozhodujících okolností.

K navýšení podílů může také dojít, pokud většina úsilí na vydělání finančních prostředků byla vynaložena před vznikem manželství. Odměna za toto úsilí přišla až po vzniku manželství, a druhý manžel tedy nijak nenapomohl snášení útrapy spojené s tímto úsilím a ani nemusel věnovat zvýšenou péči o rodinu. Zde poté nejsou důvody, aby druhý manžel byl také odměněn z této činnosti a podíl manžela by měl být navýšen.¹¹⁵

4.2.1.7 Valorizace a redukce vnosů a zápočtů

Nově se objevuje pravidlo zakotvené v odst. 2 § 742 NOZ, které upravuje hodnotu zápočtů a vnosů. Na základě tohoto odstavce jsou vnosy i zápočty SJM při vypořádání sníženy nebo zvýšeny v závislosti na zvýšení či snížení té části majetku, na který byly vynaloženy. Nezapočítává se proto reálná hodnota nákladů vynaložených v dané době, ale je zohledněna hodnota daného majetku v době zúžení, zrušení nebo zániku SJM.

Toto pravidlo zavedla před účinností NOZ již judikatura, ale pouze pro vnosy, resp. věci získané z části z výlučného vlastnictví manžela patřící do společného jmění a to pouze v případech redukce takovéto hodnoty.¹¹⁶ Při zvýšení naopak podíl zhodnocen nebyl a majetek byl rozdělen mezi manželi rovnoměrně.

Přesto měl Nejvyšší soud odlišný názor pro zápočty, tedy náklady vynaložené ze SJM na výlučný majetek, kde se nahrazovaly pouze reálně vynaložené náklady. Jejich případné zhodnocení, či redukce nehrálo žádnou roli.¹¹⁷

Ve všech těchto případech hovoříme o redukci či valorizaci vkladů. Je nutné stále hledět na to, jakým způsobem a kdo danou věc užíval. Zda byl manžel, který náklad vynaložil omezen v užívání dané věci, či zda ji opotřebil převážně manžel druhý. V těchto případech nemusí k redukci vnosu dojít.

Nově došlo k překonání této judikatury a ke sjednocení pravidel pro vnosy a zápočty při zvyšování či snižování.

---

¹¹⁴ Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 2433/1999

¹¹⁵ Dvořák, J., Spáčil, J., Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, str. 240

¹¹⁶ R 43/1974

¹¹⁷ Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 2655/1998

4.2.2 Soudní vypořádání společného jmění manželů po procesní stránce

Pokud si porovnáme předchozí a novou úpravu v zákoně, zjistíme, že jsou téměř shodné. Dříve byly všechny tři způsoby vypořádání v § 150, přičemž soudní byl v odst. 3. Nově máme § 740 NOZ, který dává možnost soudního vypořádání. Na první pohled toto ustanovení vypadá jednoduše, je ale nutné ho vykládat v souvislosti s mnoha dalšími. Ustanovení § 742 je nejvýznamnější a popisuje nám výše popsané zásady vypořádání, dalšími jsou § 764 a § 765. Vzhledem k podobnosti obou úprav lze předpokládat pokračující možnost aplikovat dosavadní judikaturu.¹¹⁸

Zákon říká, že pokud se manželé nedohodnou, může na návrh jednoho z nich rozhodnout soud. Návrh na zahájení řízení může tedy podat jeden z manželů. To ovšem není úplné tvrzení, v jistých zvláštních případech řízení může být aktivně legitimován také správce konkursní podstaty, Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, a dědicové manžela. Tyto případy jsme si již popsali dříve. Přestože v procesním právu došlo k novelizaci a řada typů sporů přešla do ZŘS (včetně řízení o rozvodu manželství), úpravu řízení o vypořádání společného jmění manželů najdeme stále v občanském soudním řádu. Žaloba ovšem stále musí být podána do lhůty tří let od rozpadu SJM.¹¹⁹

Pokud bychom zde měli stručně popsat podstatu tohoto řízení, tak se jedná o řízení sporné. Je zde klasicky jednáno dle zásady projednací. V tomto řízení, kde mají obě strany v zásadě postavení žalobce i žalovaného (*iudicium duplex*), mohou oba označovat majetek k vypořádání (o vzájemnou žalobu se nejedná). Návrhy účastníků není soud vázán a způsob vypořádání je v zásadě popsán v zákoně.¹²⁰ Oba manželé mají možnost podat žalobu, ale jakmile je podána, vzniká překážka *litispence* (právo druhého manžela je konzumováno) a případné zpět vzetí žaloby vyžaduje souhlas protistrany.¹²¹ Pokud by mohlo dojít k prostému zpětvzetí žaloby po uplynutí tří let od zániku SJM, nastala by automaticky právní domněnka o vypořádání.

¹¹⁸ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 337

¹¹⁹ R 44/2000

¹²⁰ Rozsudek NS sp. zn. 20 Cdo 1377/1999

¹²¹ Dvořák, J., Spáčil, J., Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, str. 216

Soud je vázán pouze rozsahem majetku, který mu byl navrhnout k vypořádání.¹²² V případě, že by soud rozhodoval také o majetku, který nebyl manželi navržen, jednalo by se o vadu řízení. Takováto vada by nemusela nutně mít za následek zrušení celého rozsudku, záleželo by na splnění ostatních věcných podmínek. V případě, že vyjde najevo majetek, který manželé k vypořádání neurčili, soud je může pouze poučit, že nebude vypořádán, pokud ho k tomu neurčí.¹²³ Majetek mohou vzhledem k povaze sporu navrhnout oba manželé, a to celý nebo jen jeho část.¹²⁴ V případě ukončeného vypořádání vzniká překážka věci rozhodnuté pouze v rozsahu vypořádaného majetku. Manželé tedy mohou navrhnout soudní vypořádání později, i pro zbylý majetek, bez překážky rei iudicata.¹²⁵

Majetek je také možné do soudního řízení navrhnout a poté vypořádat pouze pokud tak bylo učiněno do uplynutí tří let od zániku společného jmění. Jedná se o nutnou inovaci v souvislosti s celkovou změnou procesu vypořádání. Dříve bylo možné majetek navrhnout kdykoliv během řízení a soud také sám mohl po majetku pátrat, aby ho vypořádal v celku. Většina řízení poté byla dlouhotrvající a neúčelná. V tomto případě nemluvíme o změnách v důsledku rekodifikace soukromého práva v NOZ, ale o změně, ke které došlo již za předchozí úpravy. Musí totiž nastat jistota ohledně právního postavení jednotlivých věcí. Pokud byly dané věci učiněny předmětem vypořádání, je na soudu, jak o nich rozhodne. Pokud věci předmětem řízení určeny nebyly, a došlo k uplynutí zákonné lhůty, dochází k jejich vypořádání na základě zákona. Jedná se zde tedy o hmotně právní lhůtu, která nemůže být překonána.¹²⁶

Dle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“), je pro vypořádání věcně příslušný okresní soud, místní příslušnost je určena obecná (v místě žalovaného), nebo zvláštní (např. soud, který rozhodoval o rozvodu manželství).¹²⁷

Co se způsobu vypořádání týká, soud není nijak vázán návrhem žaloby. Vzhledem k širokému okruhu důkazů a skutečností, může soud sám nejlépe

---

¹²² Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 1112/2006

¹²³ Králík, M., Věcná práva podle starého a nového občanského zákoníku. Uplatňování nároků a rozhodování o nich (procesní a hmotněprávní souvislosti). 2. vyd. Praha: Leges, 2014, str. 289

¹²⁴ Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 1112/2006

¹²⁵ Svoboda K., Procesní nedůslednost soudů ve sporech o vypořádání společného jmění manželů. Právní fórum. 2007, č. 7, str. 261

¹²⁶ Králík, M., Věcná práva podle starého a nového občanského zákoníku. Uplatňování nároků a rozhodování o nich (procesní a hmotněprávní souvislosti). 2. vyd. Praha: Leges, 2014, str. 299

¹²⁷ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, § 84,88

posoudit vhodné rozdělení majetku.¹²⁸ To se týká i rozdělení jednotlivých věcí, výše podílů a hodnoty věci.

Soud je také oprávněn posoudit, zda jsou navrhované věci opravdu součástí společného jmění, či nikoliv. Poté může dle vlastní úvahy určit, zda mají být vypořádány.¹²⁹

Na druhou stranu soud nemá povinnost zjišťovat celý rozsah SJM a co do něj patří. Účastníci mají povinnost uvádět majetek, který má být vypořádán, a proto musí unést i důkazní břemeno o něm. V případě, že jeden z manželů tvrdí o jisté věci, že je součástí SJM, musí to také prokázat. Poté v opačném případě, kdy o stejné věci druhý manžel prohlašuje, že do SJM nepatří, musí pro to rozhodné skutečnosti také prokázat. Je zde opět zdůrazněn princip *vigilantibus iura*, jelikož volnost navrhování věcí k vypořádání, záleží na důslednosti účastníku, je vyvážena nutností splňovat jisté důkazní nároky.¹³⁰

Je dána také pravomoc soudu stanovit povinnost vydání věci, přestože toto nebylo součástí žalobního návrhu. To lze, pokud je takováto věc dříve zahrnuta do předmětu řízení. Bude k tomu docházet, pokud jeden z manželů má v držení věc, která má připadnout manželu druhému.¹³¹

Obecně existuje několik různých způsobů vypořádání, které soudy běžně aplikují. Používají je na věci jednotlivě, na části majetku, nebo na majetek celý. Nyní si stručně popíšeme některé možné způsoby.

Prvním způsobem bude rozdělení věci. To bude samozřejmě možné a účelné jen v některých případech, a soud musí vždy posoudit vhodnost tohoto řešení. Jen je nutné, aby šlo o věc dělitelnou, kde každému z manželů připadne část.

Další možností je přikázání věci do spoluvlastnictví.¹³² To není vždy nejideálnější řešení, které by případně mohlo nastat i při vypořádání zákonnou domněnkou. Proto se domnívám, že v takovém případě je značně popřen smysl tohoto řízení, které má takovému následku předejít. Přesto je to používaná metoda a často má své důvodné opodstatnění.

Méně vhodný způsob je prodej majetku a rozdělení jeho výtěžku. Na první pohled jde o efektivní a spravedlivý způsob vypořádání, ale je nutné k němu

---

¹²⁸ Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 3915/2009

¹²⁹ *Králík, M.*, Věcná práva podle starého a nového občanského zákoníku. Uplatňování nároků a rozhodování o nich (procesní a hmotněprávní souvislosti). 2. vyd. Praha: Leges, 2014, str. 289

¹³⁰ *Králík, M.*, Věcná práva podle starého a nového občanského zákoníku. Uplatňování nároků a rozhodování o nich (procesní a hmotněprávní souvislosti). 2. vyd. Praha: Leges, 2014, str. 298

¹³¹ Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 2433/1999

¹³² Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 180/2005

přístupovat restriktivně. Neměl by být použit proti vůli stran, neboť soud by neměl omezovat vlastnické právo manželů.¹³³

Možná je také varianta, kde soud přikáže celý majetek nebo jednotlivou věc pouze jednomu z manželů. To bude buď v souladu se zásadami vypořádání, nebo za podmínky kompenzace za tento majetek.¹³⁴

Nejvhodnější a nejčastější variantou bude přikázání konkrétních věcí jednotlivě manželům. Rozdělení věcí by mělo být dle několika zásad. Například přikázání věci tomu, kdo ji skutečně užívá, kdo ji má v držbě a amortizuje ji. Přitom tu je stále možnost kompenzace peněžní částkou za jednotlivé věci, ovšem rozdělení by mělo být natolik poměrné, aby částka byla co nejmenší.¹³⁵

Aby mohl být majetek spravedlivě vypořádán, je třeba ocenit jednotlivé věci, které ho tvoří. Soud je povinen ocenění věcí provést, protože je to nezbytné k řádnému vypořádání po stránce kvalitativní i kvantitativní.¹³⁶ To je pochopitelné, protože nelze očekávat rovnoměrné rozdělení podílů a předmětu SJM, pokud nemáme představu o jeho ceně. Stejně tak by se nedala určit kompenzace při přidělování věcí jen jednomu z manželů.

Soud může obecně cenu určit několika způsoby. Například shodným tvrzením účastníků, vlastním uvážením, nebo znaleckým posudkem. Dále také soud může zohlednit některé zvláštní okolnosti přidávající věci na ceně, např. zvláštní oblibu vyvolanou náhodnými vlastnostmi. V zásadě je ale cena určena dle hodnoty tržní pro dané místo a čas dle nabídky a poptávky.¹³⁷

Vyvstává zde však často řešená otázka, k jakému časovému bodu má být cena věci určena? V zásadě se nabízejí dvě možnosti. Ke dni zániku společného jmění nebo ke dni vypořádání. Zákon nově toto dilema určitým způsobem upravuje. Říká, že soud rozhoduje dle stavu, kdy nastaly účinky zrušení. To by nám však poskytlo pouze část řešení, zbytek nalezneme v Důvodové zprávě, neboť jde zjevně o významný bod nové úpravy. „*pro rozhodnutí soudu je rozhodný stav v době, kdy nastaly účinky toho kterého právního důvodu vypořádání. Pokud jde ale o ceny jednotlivých součástí společného jmění, rozhodným bude stav v době*

---

¹³³ Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 1399/2004

¹³⁴ Usnesení NS sp. zn. 22 Cdo 1920/2005

¹³⁵ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 340

¹³⁶ Bičovský, J., Holub, M., Pokorný, M., Společné jmění manželů. 2. vyd. Praha: Linde, 2009, str. 180

¹³⁷ Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 924/2008

rozhodování soudu.”¹³⁸ Pokud z tohoto tvrzení vyjdeme, dojdeme ke konkrétnímu závěru, který je v podstatě shodný s dosavadní judikaturou. Tedy, že stav věci se má posuzovat dle doby zániku SJM, ale cena má být posuzována dle poměrů a tržních hodnot v době vyrovnání.

To nás ovšem staví před nový problém, jelikož stav věci se může značně změnit v mezidobí od rozvodu k vypořádání. Tuto změnu hodnoty je třeba zohlednit. V zásadě může dojít ke třem změnám. Těmi jsou opotřebení, zhodnocení a zatížení věci. Přičemž důležité tu budou dva faktory, tj. kdo věc při vypořádání získá, a kdo věc držel a užíval od rozvodu manželství. V případě, že věc užívali oba manželé ve stejné míře a podíleli se na jejím opotřebení, či zhodnocení, není nutné rozdíl v ceně řešit. Podíl ani jednoho z nich nebude znevýhodněn, protože se o změnu postarali oba stejnou měrou. Stejně tak, pokud věc neužíval ani jeden z nich. V případě opotřebení věci jen jedním manželem nám problém nenastane, pokud tuto věc poté ve vypořádání také obdrží. Což je v souladu s judikaturou, neboť takovou věc by také měl obdržet, v případě její držby a amortizace.¹³⁹ Protože se sám zasloužil o její znehodnocení, nebude nijak znevýhodněn její sníženou hodnotou. Rozdílná situace nastane v případě, že věc, kterou užíval jeden manžel, dostane manžel druhý. Tady se bude muset vycházet ze stavu a ceny při vypořádání SJM, aby mohlo dojít ke spravedlivému rozdělení věci a majetku. Vždy se bude muset také vycházet z individuálních skutečností a okolností každého případu. Soud bude muset posuzovat jednotlivé věci dle obecných zásad NOZ v souladu s judikaturou.

Pokud jde o dluhy náležející do SJM, tak jejich příslušenství je vždy součástí jejich vyčíslení a soud je musí brát v úvahu jako celek.¹⁴⁰

Samotný výrok rozhodnutí by měl splňovat jisté náležitosti. Všechny věci označené ve výroku musí být jednoznačně identifikovatelné a odlišené od ostatních a musí o nich být možný výkon rozhodnutí.¹⁴¹ Soudce musí v odůvodnění popsat, z jakých důkazů a skutkových zjištění vycházel, a jaké úvahy měl při jejich hodnocení, jinak se jedná o vadu řízení.¹⁴²

Je vhodné také připomenout, že účastníci řízení mohou také uzavřít soudní smír. Jedná se o typ řízení, kde jde o majetkový spor, a proto zde není zákonná

---

¹³⁸ Eliáš, K., a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012, k ust. § 740

¹³⁹ Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 2276/2006

¹⁴⁰ Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 14/2006

¹⁴¹ R 60/1966

¹⁴² Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 2433/1999

překážka tohoto vypořádání. Vzhledem k dispozitivnímu charakteru tohoto řízení si mohou manželé upravit své majetkové poměry dle vlastního uvážení. Nemusí tvrdit rozhodné skutečnosti, důkazy ani zdůrazňovat své nároky. Stejně tak si sami mohou ocenit jednotlivé položky k vypořádání. Jediným omezením, na které bude hledět při schvalování soud je dodržení hmotného práva.¹⁴³

4.3 Zákonná domněnka vypořádání společného jmění manželů

Třetí a poslední způsob vypořádání společného jmění manželů je zákonná nevyvratitelná domněnka. Předně je třeba podotknout, že tento institut byl v našem právním řádu poprvé zaveden zákonem č. 131/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník a upravují některé další majetkové vztahy, a měl působit pro řešení častých prostožů a nejasností při vypořádávání SJM. Před touto novelou nebyl dán žádný časový limit pro vypořádání společného jmění a docházelo k častým průtahům. Svoji konečnou podobu ve starém občanském zákoníku dostala v § 150 odst. 4. Dnes ji najdeme v samostatném ustanovení v § 741 NOZ, kde dostala pouze malých změn.

Tento článek stanoví prekluzivní lhůtu pro vypořádání společného jmění dohodou nebo pro podání návrhu na vypořádání soudu. Doba pro tyto způsoby vypořádání je stanovena na tři roky od zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění. Po marném uplynutí této lhůty stanoví nevyvratitelnou domněnku vypořádání dle pravidel uvedených v jednotlivých odstavcích tohoto paragrafu. Ta se vztahuje na celý předmět společného jmění manželů, který doposud nebyl vypořádán. Vzhledem k možnosti částečného vypořádání dohodou a soudem může zákonná domněnka působit jako konečný faktor vypořádání uzavírající zbytkové majetkové poměry.

Celá povaha tohoto institutu je absolutní. Má kogentní znění, nemůže být prominuta nebo prodloužena. Vůle manželů nebo jejich dohoda nemá po uplynutí

---

¹⁴³ *Králík, M.*, Věcná práva podle starého a nového občanského zákoníku. Uplatňování nároků a rozhodování o nich (procesní a hmotněprávní souvislosti). 2. vyd. Praha: Leges, 2014, str. 308

této lhůty žádnou roli. Účinky nastanou dle zákona uplynutím lhůty a pouze poté mohou manželé upravit své majetkové poměry, jako běžní spoluvlastníci. To, že se jedná o nevyvratitelnou domněnku, vyvozujeme ze slovního spojení „platí, že“, které je spojováno s nemožností podání důkazu opaku. Účinky tohoto ustanovení nastávají automaticky přímo ze zákona, jde o prekluzivní lhůtu hmotně právní povahy. Což znamená, že právo na jiný způsob vypořádání zcela zaniká jejím uplynutím a případný návrh soudu musí být doručen nejpozději poslední den této lhůty.¹⁴⁴ Poté by již jakýkoliv další návrh měl být soudem automaticky zamítnut. Stejně tak budou neplatné následné dohody o vypořádání.

Jedinou případnou výjimkou z tohoto časového období popisuje rozhodnutí, které je v rozporu s rozhodovací praxí Nejvyššího soudu. Toto rozhodnutí stanoví, že včasné podání návrhu soudu na vypořádání, které staví běh této lhůty. Pokud je podán návrh na vypořádání soudu, nemůže dojít k uplatnění zákonné domněnky. To se vztahuje i na věci, které nebyly označeny v návrhu žalobce. V opačném případě by byl popřen duch tohoto řízení jako *iudicium duplex*, neboť by druhá strana nemohla navrhnout další majetek do vypořádání. Je tu poté stále možnost uzavřít i dohodu o vypořádání, na základě použitelnosti této judikatury.¹⁴⁵

Jedná se tu o odklon od převážně jednotného postoje Nejvyššího soudu, který jsme si popsali v předchozí kapitole. Toto rozhodnutí se opírá o možné znevýhodnění jedné ze stran sporu v případech podání návrhu na vypořádání těsně před uplynutím lhůty. Pokud by nebylo umožněno doplnit žalobu, došlo by v ostatních věcech k vypořádání dle zákonné domněnky, což by mohlo zvýhodnit některého z manželů. Pokud byla tato problematika poukázána u Nejvyššího soudu, tak ten se s ní vypořádával následovně: poukázal na skutečnost, že zákony jsou psány pro bdělé, a že oba manželé mohli podat návrh na vypořádání kdykoliv ve lhůtě tří let. V případě že tak neučinili, jde jim toto k tíži.¹⁴⁶

Dochází zde tedy ke dvěma možným výkladům. Z dikce zákona by se dalo dovodit, že je stále možnost vypořádat i ostatní majetkové hodnoty, neboť zákonná lhůta by se mohla stavit pro celé společné jmění. Vznikaly by ale jisté nejasnosti. Například, jakým způsobem a okamžikem by došlo k vypořádání věcí,

---

¹⁴⁴ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 367,368

¹⁴⁵ R 44/2000

¹⁴⁶ Rozsudek NS sp. nz. 22 Cdo 2881/2008

kteře nejsou předmětem řízení.¹⁴⁷ I když je tento výklad možný a chrání práva manželů, nelze se než ztotožnit s názorem Nejvyššího soudu. Samotná povaha nevyvratitelné právní domněnky je ve své podstatě postavena na jasném určení majetkových vztahů. Celý smysl leží v konečném a jistém uspořádání vztahů mezi manželi. Pokud bychom tuto jistotu narušili, bylo by to proti smyslu zákona. Dle mého názoru by v těchto případech mělo docházet k pozastavení zákonné lhůty vypořádání jen pro věci označené v žalobním návrhu. Uzavřít dohodu by tedy mělo být možné jen pro věci takto označené. Pro všechny ostatní majetkové hodnoty by měl po třech letech nastat režim dle § 741 NOZ.

Stejně tak to bude platit pro podání na katastr nemovitostí. Nově sice pozdní podání nezakládá neplatnost celé dohody o vypořádání, ale Úřad katastru nemovitostí stejně bude muset odmítnout jakékoliv opožděné podání. To je z toho důvodu, že dle práva již mezi manželi v této době nejde o vztah v rámci nevypořádaného SJM, ale pouze o vztah spoluvlastnictví.¹⁴⁸

Při použití zákonné domněnky dochází k vypořádání společného jmění ze zákona, což znamená, že se postupuje čistě podle dikce daného ustanovení. Z tohoto důvodu nesmí být žádné větší nejasnosti ohledně toho, která věc připadne kterému manželovi. V tom případě se vůbec neuzijí ostatní principy a pravidla vypořádání, jelikož by tak byl tento proces pouze učiněn obtížnějším. To znamená, že není nijak důležité, kdo se zasloužil o získání majetkových hodnot, kdo pečoval o rodinu, zda je hleděno na zájmy nezaopatřených dětí, či kdo amortizoval daný předmět. Majetek není ani nutné nijak oceňovat. Jak již bylo řečeno, nelze ani uplatňovat vzájemné zápočty. Tedy, kdo a z jakých zdrojů přispěl na daný majetek. Důležitý je pouze stav v době uplynutí lhůty. Jaký majetek ve společném jmění stále existuje (není významné, zda některý z manželů určitý majetek spotřeboval), nebyl vypořádán, a kdo dané věci užívá. Další skutečnosti nejsou nijak rozhodující.¹⁴⁹

Určité problémy nastávají, pokud jeden z manželů zemře. Pokud se tak stane před zánikem společného jmění, mělo by být vypořádáno v rámci pozůstalostního řízení rozhodnutím soudu, nebo dohodou. Zákonná domněnka by se neměla

---

¹⁴⁷ *Součková, K., Petrová, R.*, Otázka aplikace nevyvratitelné právní domněnky vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, resp. společného jmění manželů. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 12, str. 30

¹⁴⁸ *Bičovský, J., Holub, M., Pokorný, M.*, Společné jmění manželů. 1. vyd. Praha: Linde, 2000, str. 182

¹⁴⁹ *Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol.* Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 367,368

uplatnit ani při uplynutí lhůty. Pokud ovšem manžel zemře po zániku SJM, ale před jeho vypořádáním, je situace složitější. Dřívější nauka, ze které můžeme nadále vycházet, dospěla většinou k názoru, že se použití zákonné domněnky vypořádání dá uplatnit, jelikož v tomto bodě již není povinnost vypořádat (jako by to bylo v předchozí situaci), ale je tu pouze právo na vypořádání. Je proto na místě použití tohoto institutu, protože se tak předchází možným průtahům.¹⁵⁰

V jednotlivých odstavcích jsou poté uvedena pravidla vypořádání pro jednotlivé věci, a to následovně. Hmotné věci movité jsou ve vlastnictví toho, kdo je pro potřebu svou, své rodiny nebo rodinné domácnosti výlučně jako vlastník užívá, zbylé hmotné věci movité i nemovité jsou v podílovém spoluvlastnictví obou manželů s rovnými podíly a všechna ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy náleží oběma, opět se stejně velkými podíly. Tyto pravidla jsou shodná s předchozí úpravou pouze s malými změnami. Hlavně ve vymezení předmětu, nově terminologicky se zdůrazněním rozčlenění na hmotné a nehmotné věci. Nyní si je jednotlivě rozebereme.

První pravidlo doznalo změny díky poněkud odlišnému formulování této zásady. Dříve bylo uvedeno, že věc musela být užívána pro potřebu svou, své rodiny a rodinné domácnosti, což vedlo k výkladu kumulativnosti těchto pravidel. Věc tedy musela být užívána tak, aby splňovala všechny tyto požadavky. Jen poté mohla připadnout jen jednomu z manželů. Nově díky užití výrazu „nebo“ bude toho pravidlo vykládáno eventuálně, tedy, že postačí, pokud bude splněna i jen jedna z těchto podmínek. Toto pravidlo se může zdát na první pohled nespravedlivé, protože určení, které věci bude kdo užívat, nemusí být vždy dobrovolné. Jeden z manželů si může i bez souhlasu manžela druhého vzít a užívat, věc, kterou by jinak měli používat společně. Na druhou stranu je nutné říci, že je zde vždy možnost žádat spoluužívání soudní cestou. Stejně tak manželé mohli uzavřít dohodu, nebo se vypořádat soudně. Celá pointa tohoto způsobu vypořádání tkví v nedostatku bdělosti při ochraně svých práv. Pokud po tři roky ignorují svoje právo věc užívat, nelze než se smířit s tímto nevyhnutelným následkem. Otázkou též je, v jak širokém pojetí zde chápeme rodinu. Mohu věc dostat do výlučného vlastnictví, pokud je pro potřeby např. vzdálených příbuzných? V zásadě tu není jasná hranice. Na jednu stranu jistě nebude pojem „rodina“ omezen jen na nejužší pojetí (manželé a jejich děti), ale na druhou stranu

---

¹⁵⁰ Dvořák, J., Spáčil, J., Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, str. 249

zde musí být jistá omezení.¹⁵¹ Dle mého názoru se bude muset postupovat individuálně dle jednotlivých případů. Záležet bude na tom, jak jsou si osoby blízké, zda jak jsou jejich styky časté, jak na sobě závisí a podobně. Soud bude muset učinit tento úsudek dle vlastního uvážení. Co se finančních peněžní hotovosti týká, její prosté držení nezakládá vlastnictví dle této zákonné domněnky.¹⁵²

Druhé pravidlo zakládá spoluvlastnictví pro všechny ostatní hmotné věci, tedy movité i nemovité. Je zde použit starší termín podílové spoluvlastnictví, přičemž se nejspíše jedná o opomenutí při dodržování nové terminologie. Podíly jsou určené stejně, tedy majetek je spravedlivě rozdělen. Je nutné říci, že tato spravedlivost může být pouze zdánlivá. Při použití nevyvratitelné domněnky se neuplatní žádné zásady vypořádání (dle § 742 NOZ). Dohoda je v tomto případě také neúčinná. V zásadě nezáleží na žádných okolnostech, které by za normálního stavu byly rozhodující. Není nijak důležité, kdo kterou danou věc drží, zda byla předána, nebo převzata. Vzhledem ke vzniku tohoto spoluvlastnictví ze zákona není ani rozhodující zápis věci do veřejného seznamu. Takovýto zápis nemá poté žádný konstitutivní účinek.¹⁵³

Třetí pravidlo se vztahuje na ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy. Těmi tedy jsou všechny nehmotná movitá práva a povinnosti. V zásadě si lze představit kromě pohledávek a dluhů také podíly ve společnostech a družstvech. Ty budou nadále manželům náležet společně oběma, přičemž jejich podíly budou stejné. K tomu se vyjadřuje důvodová zpráva pro závazky takto: „*Pravidla vypořádání je ale třeba důsledně vykládat tak, aby jednou založená solidarita závazků (společnou a nerozdílnou závaznost) nebyla rušena, jinak řečeno, ani zákonem, ani rozhodnutím soudu, ani dohodou (ledaže by šlo o dohodu s věřitelem) nelze jednou založenou solidaritu zrušit.*“¹⁵⁴ V podstatě je kladen důraz na zachování pasivní solidarity obou manželů. Ochrana třetích osob musí umožňovat vyžadování plnění po kterémkoliv z manželů. Jejich pozdější regresní nárok vůči druhému manželu se již nijak nevztahuje k osobě samotného věřitele. Účinky vypořádání jsou stále závazné jen mezi manželi. V opačném případě, kdy

¹⁵¹ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 368,369

¹⁵² Rozsudek NS sp. zn. 28 Čdo 611/2011

¹⁵³ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 370

¹⁵⁴ Eliáš, K., a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012, k ust. § 740

manželé mají pohledávku vzniklou za trvání manželství vůči dlužníkovi, je také solidarita zachována (tentokrát aktivní). Oba tedy mohou po dlužníkovi žádat celý dluh sami, druhý manžel poté může žádat polovinu z této částky.¹⁵⁵

Smysl nevyvratitelné právní domněnky je konečné uzavření majetkových poměrů mezi manželi v rámci společného jmění. Na jednu stranu by se mohlo zdát, že majetkové vztahy mezi manželi vůbec nezanikly, ale byly pouze přeneseny do jiné části právní terminologie (spoluvlastnictví) a tudíž problém provázanosti majetku dvou osob stále existuje. Je ovšem nutné chápat SJM jako naprosto jedinečný vztah oproti běžnému vztahu spoluvlastnictví, který je velmi všední. Tato linie může být v konečném výsledku nevýrazná, ale je nutné naprosto přesně oddělit tyto instituty. Spoluvlastnictví je též na první pohled podobné společné jmění manželů. Stejně jako by bylo běžnému soužití dvou lidí podobné manželství dvou lidí. Zvenku oba „instituty“ vypadají stejně, ale jejich význam je naprosto jiný, a zákon tento zásadní rozdíl musí zohlednit.

4.4 Vypořádání podílu manželů v obchodní společnosti

Jelikož jsem zde věnoval celou zvláštní podkapitolu podílu manželů v obchodní společnosti, bylo by dobré rozvést i jeho možné vypořádání. Předně je třeba si připomenout, že je zde jistá interpretační neshoda ohledně režimu podílu v obchodní společnosti. Jeden z možných výkladových názorů je ten, že podíl nabytý jedním z manželů za trvání manželství alespoň částečně z prostředků společného jmění do něj také patří a manželé se stávají společnými společníky vždy (dle § 32 odst. 4 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích).¹⁵⁶ Druhý názor je takový, že společnými společníky se manželé stávají, pokud k tomu směřoval jejich společný projev vůle. Pokud ovšem měl pouze jeden z manželů v úmyslu stát se společníkem, ale použil prostředků ze SJM, tento podíl do něj sice připadne, ale druhý manžel se nestává společným společníkem.¹⁵⁷

Obě tyto varianty mají své opodstatnění. Pokud by se jednalo čistě o problematiku nabytí podílu, spíše bych se přiklonil k druhé variantě, jelikož je

¹⁵⁵ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 370

¹⁵⁶ Čech, P., Činí rekodifikace z obou manželů společníky?. Právní rádce. 2013, č.10, str. 27

¹⁵⁷ Dvořák, T., Společnost s ručením omezeným. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2014, str. 123,124

více v souladu s podstatou úpravy o obchodních společnostech. Pokud ale hovoříme o vypořádání tohoto podílu, vznikne trochu odlišná situace. Může samozřejmě docházet ke všem způsobům vypořádání.

Musíme brát ohled na fakt, že obchodní podíl je omezen v případech jeho převodu či přechodu. To zejména, pokud má přejít na osobu, která není společník. Ve většině případů je nutný souhlas nejvyššího orgánu obchodní korporace. Podobně je tomu tak u rozdělení podílu.¹⁵⁸ To by nepředstavovalo takový problém, pokud by oba manželé byli společnými společníky. V tomto případě by souhlas s vypořádáním nutný nebyl, ať by podíl připadl kterémukoliv z manželů. Společníci v tomto případě nemohou nijak zasahovat do vypořádání, jelikož jejich vlastní práva nejsou nijak dotčena. Nedochází ke změně společenské smlouvy. Nepřichází zcela nový společník, ale pouze již stávající společný společník se stává samostatným společníkem.¹⁵⁹ V těchto případech by tedy bylo čistě na dohodě manželů, či rozhodnutí soudu, jak se s danou věcí vypořádají. Stejně tak v případě domněnky vypořádání by podíl náležel společně oběma a podíly jsou stejné dle § 741 písm. c) NOZ.

Na druhou stranu, pokud by nastala situace druhá: jeden z manželů by měl právo pouze k majetkové podstatě, ale nebyl společníkem, zatímco druhý ano. Manželé by v tomto případě chtěli uzavřít dohodu, která by podíl v obchodní korporaci udělovala do výlučného majetku manžela ne-společníka. Pak by nastal problém. Nejvyšší orgán společnosti by nejspíše musel přijmout rozhodnutí o změně společenské smlouvy, protože by se jednalo o zásah do práv ostatních společníků. V opačném případě by dohoda byla vůči společnosti neúčinná. Další problém nastává při uplynutí lhůty tří let od zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění. Teoreticky se jedná o ostatní majetková práva a měla by být vypořádána dle § 741 písm. c) NOZ. Ani dle tohoto zákonného ustanovení ale nelze měnit společníky společnosti. Muselo by se zde dle § 741 písm. a) NOZ dovodit analogií nabytí podílu do vlastnictví manžela společníka na základě využívání podílu pro vlastní potřebu (i když se nejedná o hmotnou věc).¹⁶⁰

Můžeme tedy vidět, že tento výklad ustanovení o podílu v obchodních společnostech má svá úskalí ve vypořádání společného jmění manželů. Také vzniká jistá nerovnost mezi manželi, vzhledem k majetku náležejícímu do

---

¹⁵⁸ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, § 142,143,207,208

¹⁵⁹ Dvořák, T., Společnost s ručením omezeným. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2014, str. 130

¹⁶⁰ Dvořák, T., Společnost s ručením omezeným. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2014, str. 133

společného jmění. To by mohlo narušovat rovné postavení manželů, které je jedním ze základních kamenů institutu manželství jako takového.

Vyvstávají však také jisté další problematické otázky v případech vypořádání společného jmění rozhodnutím soudu. Tyto otázky bude nutné vyřešit u obou uvedených způsobů.

Předně, pokud soud rozhoduje o podílu v obchodní korporaci, musí se řídit jistými judikaturou ustálenými pravidly. Jedním z nich je, že: *„Soud rozhodující o vypořádání společného jmění manželů nepřikazuje hodnotu obchodního podílu, ale obchodní podíl. Obchodní podíl může být přikázán jen společníku obchodní společnosti.“*¹⁶¹ To jistým způsobem řeší situaci popsanou výše, ale jen pro soudní vypořádání.

Hlavní problém, který judikatura musela vyřešit, bylo ocenění tohoto podílu. Je totiž častou praxí, že pokud soud přikáže určitou část majetku jedné osobě, musí druhé poskytnout protihodnotu, aby byl zachován princip stejných podílů. Judikatura v tomto bodě ve větší míře zůstává jednotná. Vychází se z ceny obvyklé, tedy ceny tržní. Záleží zde na hodnotě podílu, který má v době rozhodnutí soudu o vypořádání, ale dle stavu, jaký by měl v době zániku společného jmění.¹⁶² Cena podílu se samozřejmě dá zjistit znaleckým posudkem.

4.5 Ochrana třetích osob při vypořádání společného jmění manželů

Obecně je ochrana zájmů třetích osob na majetku ve společném vlastnictví manželů značně rozšířena. Stejně tak je tomu u vypořádání. Nově je ochrana práv třetích osob při vypořádání SJM zakotvena v § 737 NOZ. Platí pro všechny způsoby vypořádání, což je pokrok oproti úpravě předešlé. Ta byla obsažena v §150 odst. 2, kde se ale vztahovala jen na ochranu práv věřitelů v dohodě manželů. Nově je tedy ochrana širší a propracovanější.¹⁶³

Pod ochranou třetích osob při vypořádání společného jmění si v praxi představíme hlavně úmyslné zbavení se majetku, kvůli zmenšené možnosti uspokojit věřitele. V takovém případě bude mít věřitel možnost domáhat se neúčinnosti takového jednání.

---

¹⁶¹ Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 103/2005

¹⁶² Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 900/2004

¹⁶³ Svejkovský J., a kol. Nový občanský zákoník. Srovnání nové a současné úpravy občanského práva. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012

Přestože je tato úprava vztažena na všechny způsoby vypořádání, její hlavní využití bude nadále pro případy vypořádání dohodou. Soud totiž bude hledět na zájmy třetích osob z vlastní iniciativy, protože není vázán způsobem vypořádání. Zákonná nevyvratitelná domněnka naopak dává manželům velmi malý prostor k ovlivňování způsobu vypořádání. Většina majetku i závazků bude rozdělena rovným dílem ze zákona. Vůle manželů zde bude minimální. Pouze v případě užívání hmotných věcí pro svou potřebu, potřebu rodiny, nebo rodinné domácnosti. Kde tyto věci byly účelně vybrány, aby připadly do vlastnictví konkrétního manžela, bude možné domáhat se neúčinnosti.¹⁶⁴

V NOZ je také přesně určeno, jaké účinky bude mít porušení tohoto ustanovení. Dříve zákon specificky nestanovil následky zásahu do práv třetích osob a dovozovalo se pouze z judikatury, že takovéto jednání zakládá možnost odporovatelnosti. Tedy neúčinnost takového jednání vůči této konkrétní osobě a její použitelnost přímo ze zákona bez nutnosti domáhat se vyslovení tohoto práva soudně.¹⁶⁵ Nově se z těchto pravidel vychází. Zákon nám výslovně stanoví neúčinnost takového jednání a důvodová zpráva nám to doplňuje takto: „*Přes zákaz dotčená třetí osoba se může u soudu domoci ochrany v podobě relativní neúčinnosti vypořádání (sankce neplatnosti se nejeví vhodnou, a to ani v podobě neplatnosti relativní, pro svůj absolutní dopad (vůči všem), který v tomto případě nelze považovat za žádoucí).*“¹⁶⁶ Tím tedy můžeme toto ustanovení vykládat tak, že bylo tvořeno v souladu s předchozí judikaturou v určení následků porušení ochrany třetích osob. Zavrhuje možnosti neplatnosti takových jednání pro naprostou nepraktičnost jejich účinků i vůči jinak nezúčastněným osobám. Třetí osoby tedy nejsou nijak ovlivněny určením této neúčinnosti.

Nově je zde jeden odlišný aspekt. Je výslovně řečeno, že osoba se může domáhat vyslovení neúčinnosti soudem. To napovídá, že je nově na aktivitě věřitele, aby se domáhal ochrany svých práv. Ta již nenastupuje automaticky. Je nyní dána aktivní legitimace věřiteli k ochraně jeho práv. To nemusí být nevyhnutelně pouze v rámci samostatné žaloby. Dle důvodové zprávy by mělo postačovat určení této neúčinnosti v rámci předběžné otázky. Povinnost důkazní

---

¹⁶⁴ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 319

¹⁶⁵ Rozsudek NS sp. zn. 20 Cdo 2085/2006, rozsudek NS sp. zn. 21 Cdo 4817/2009

¹⁶⁶ Eliáš, K., a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012, k ust. § 736-738

a povinnost tvrzení o způsobené újmě leží plně na žalujícím. Lhůta této žaloby bude stejná, jaká se vztahuje i na jiná majetková práva.¹⁶⁷

V praxi bude mít neúčinnost takovýchto jednání mít za následek například možnost vymožení pohledávky, která je vůči jen jednomu z manželů, na majetku který byl dříve ve společném jmění, ale ve vypořádání připadl do majetku manžela druhého.¹⁶⁸

Je neúčinnost vůči konkrétní osobě jediným možným způsobem napadnutí dohody, která se přičítá § 737 NOZ? V zásadě je možné uplatnit neúčinnost vždy, pokud dochází k dotčení práv třetích osob. Je ale možné, aby toto porušení bylo natolik závažné, že by splňovalo podmínky pro neplatnost? Vycházíme-li z ustanovení o neplatnosti, tak bychom měli dospět k názoru, že pokud by dohoda manželů byla v rozporu se zákonem, nebo porušovala dobré mravy, mohla by být relativně neplatná. To by zakládalo neplatnost nejen vůči konkrétní osobě, ale vůči všem (včetně manželů). Absolutní neplatnosti by se poté dosáhlo, pokud by se dohoda zjevně přičítala dobrým mravům, anebo odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek. Pod takovou dohodou si lze představit úmyslné ujednání manželů mající za cíl zmařit možnost vydobyví pohledávky věřitelem. S užitím relativní neplatnosti by se v zásadě dalo souhlasit. V tomto případě by k porušení dobrých mravů a zákona jistě došlo. Nejsm si však jist, zda by to stejně platilo pro absolutní neplatnost. Ta by dle pojetí NOZ měla nastat pouze v krajních případech. Vzhledem k tomu, že zákon pro toto jednání má výslovně stanovenou neúčinnost jako primární způsob obrany, by dle mého názoru nemělo být k neplatnosti přihlédnuto automaticky soudem.

Literatura pokládá také zajímavou otázku, zda je možné při vypořádání společného jmění přímo určit majetek do vlastnictví třetí osoby? V zásadě se dochází k závěru, že při soudním vypořádání tak nelze učinit přímo bez protihodnoty, jelikož soud se zajímá pouze o vypořádání majetkových poměrů mezi manželi. Určí sice, komu připadnou závazky ze SJM, ale nikoliv přímo způsob jejich splacení. Na druhou stranu při dohodě manželů nejspíše neexistuje žádná zákonná překážka zamezující jim nakládat se svým vlastnictvím takovýmto

---

¹⁶⁷ Eliáš, K., a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012, k ust. § 736-738

¹⁶⁸ Usnesení NS sp. zn 20 Cdo 1561/2012

způsobem. Pokud se tedy oba manželé takto rozhodnou a třetí osoba s tím souhlasí, není to žádná vada zpochybňující platnost dohody.¹⁶⁹

Dále je v § 737 odst. 2 NOZ, ten doplňuje ochranu třetích osob dalším pravidlem. Zatímco první odstavec je formulován na ochranu všech práv třetích osob obecně, druhý odstavec se specificky zaměřuje na dluhy. Stanoví, že vypořádání dluhů má účinky jen mezi manželi. To vyjímá jakékoliv dopady případného vypořádání dluhů, na kohokoliv jiného než samotné manžele. Neúčinnost je tady založena již ze zákona, vůči všem ostatním osobám, kromě manželů. Společné dluhy jsou tedy stále společné oběma. Mohou být stále od obou požadovány. Jediný rozdíl spočívá v pozdějším regresním nároku. Ten budou mít manželé pouze mezi sebou. Solidarita závazku zde nemůže být zrušena prostým ujednáním manželů.

---

¹⁶⁹ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 320

5. Porovnání staré a nové úpravy vypořádání společného jmění manželů

V této kapitole bych se rád zaměřil na porovnání staré a nové úpravy. Jelikož jsem se již v předchozích kapitolách vždy snažil popsat rozdíly u jednotlivých institutů vypořádání společného jmění manželů, zde bude jisté doplnění. V této kapitole se pokusím o širší pohled na danou problematiku. Nejprve se podívám na základní koncepční změny, které přišli s NOZ a posoudím jejich dopad v oblasti vypořádání společného. Dále se pokusím zdůraznit některé nejvýznamnější změny, ke kterým došlo. Budu vycházet z poznatků, ke kterým jsem došel při studiu tohoto tématu, stejně jako z dalších zdrojů. Můj názor může být částečně ovlivněn, jelikož jsem při studiu byl zaměřen již na novou úpravu a s tou předchozí jsem byl ve styku hlavně v rámci psaní této práce. Nikterak nechci poukazovat pouze na výhody nové úpravy. Je naprosto možné, že vznikne velké množství nových interpretačních problémů. To ovšem ukáže až delší aplikace těchto ustanovení a následná soudní praxe.

První a základní změnou je samotná koncepce NOZ jako jednotného kodexu soukromého práva. Dřívější úprava byla více roztržštěná. Existovalo zde duální pojetí některých institutů, zejména oddělení obchodního a občanského práva. Pro nás bude podstatnější oddělení rodinného práva v ZOR a majetkoprávních institutů v OZ 1964. Zatímco úpravu zabývající se vznikem, zánikem, neplatností a neexistencí manželství jsme mohli najít v zákoně o rodině, ustanovení týkající se společného jmění a jeho vypořádání jsme museli hledat ve starém občanském zákoníku. To zejména v části druhé zabývající se věcnými právy. Nyní máme všechna ustanovení systematicky uspořádaná v druhé části NOZ. To činí celou úpravu jednotnější a přehlednější. Stejně tak je přesun ustanovení společného jmění manželů do této části významným projevem jasného odlišení tohoto institutu od běžného spoluvlastnictví. Nenáleží tedy nadále do oblasti věcných práv, ale tvoří speciální samostatnou úpravu.

NOZ si také velmi zakládá na své systematickosti a terminologické jednotnosti. Jak se toto promítlo do úpravy společného jmění? Jako jeden příklad za všechny se můžeme podívat na ustanovení o nevyvratitelné domněnce vypořádání (§ 741 NOZ a § 150 předchozí občanskoprávní úpravy).

Nový občanský zákoník	Předchozí úprava
<p>89/2012 Sb. § 741 [Domněnka vypořádání] Nedojde-li do tří let od zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění k vypořádání toho, co bylo dříve součástí společného jmění, ani dohodou, ani nebyl podán návrh na vypořádání rozhodnutím soudu, platí, že se manželé nebo bývalí manželé vypořádali tak, že</p> <p>hmotné věci movité jsou ve vlastnictví toho z nich, který je pro potřebu svou, své rodiny nebo rodinné domácnosti výlučně jako vlastník užívá,</p> <p>a)</p> <p>ostatní hmotné věci movité a věci nemovité jsou v podílovém spoluvlastnictví obou; jejich podíly jsou stejné,</p> <p>b)</p> <p>ostatní majetková práva, pohledávky</p> <p>c) a dluhy náleží společně oběma; jejich podíly jsou stejné.</p>	<p>40/1964 Sb. § 150 [Způsob vypořádání společného jmění manželů] (4) Nedošlo-li do tří let od zániku společného jmění manželů k jeho vypořádání dohodou nebo nebyl-li do tří let od jeho zániku podán návrh na jeho vypořádání rozhodnutím soudu, platí ohledně movitých věcí, že se manželé vypořádali podle stavu, v jakém každý z nich věci ze společného jmění manželů pro potřebu svou, své rodiny a domácnosti výlučně jako vlastník užívá. O ostatních movitých věcech a o nemovitých věcech platí, že jsou v podílovém spoluvlastnictví a že podíly obou spoluvlastníků jsou stejné; totéž platí přiměřeně o ostatních majetkových právech, pohledávkách a závazcích manželům společných.</p>

Svejkovský J., a kol. Nový občanský zákoník. Srovnání nové a současné úpravy občanského práva. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, k ust. § 741

Na první pohled můžeme vidět, že odstavec, který dříve tvořil pouze jednu část paragrafu zabývajícího se způsoby vypořádání, tvoří nově zcela samostatné ustanovení. Jednotlivá pravidla jsou rozčleněna do odstavců a celkový dojem je daleko přehlednější a elegantnější. V oblasti terminologické jednotnosti vidíme důraz na jednotlivé způsoby ukončení společného jmění (zúžení, zrušení a zánik). Je tu náznak rozčlenění na věci hmotné a nehmotné, jak je to v souladu s novým pojetím. Podobně je zde odlišení dluhů a závazků, což je důležité, jelikož do SJM mohou patřit nově jen dluhy. Tento odstavec jsem pro porovnání vybral také proto, že se zde nachází jedna z mála nekonzistencí v terminologii. V písmenu b) má majetek přejít do podílového spoluvlastnictví, což je název užívaný v dřívější úpravě. Nově by se měl užívat pouze pojem spoluvlastnictví. Nelze než říci, že jde o omyl, nebo o snahu zdůraznit fakt, že manželé získávají rovné podíly k tomuto majetku.

Na druhou stranu je nutné podotknout, že k faktickým změnám příliš nedošlo. Obě ustanovení jsou v zásadě formulovaná stejně. Rozdílů jsou, jak již bylo řečeno, hlavně terminologické. Změny jsem již zdůraznil při podrobnějším rozboru tohoto ustanovení v předchozí kapitole. Jedná se tedy o jasné určení, že jde o nevyvratitelnou právní domněnku. Dále již nemusí být kumulativně splněny všechny podmínky pro nabytí věci dle písmena a), tedy, že je může užívat pro

svoje potřeby, své rodiny nebo rodinné domácnosti. Podobně to vypadá ve všech ustanoveních týkajících se vypořádání SJM. Vždy dochází pouze k dílčím změnám, často pouze v několika slovech. To sice může činit v některých ohledech značné rozdíly, ale z větší části zůstává úprava vypořádání stejná. Když si vezmeme změny, které NOZ přinesl, jako celek, tak jejich dopad na společné jmění není natolik výrazný.

Přesto je tu jistý účinek znát. Pokud například vezmeme v úvahu fakt, že je kladen větší důraz na autonomii vůle, (někdy na úkor rovnosti stran) uvidíme jisté projevy této změny. „*Autonomie vůle se v rodinném právu ve velkém rozsahu projevuje zejména ve věci manželského majetkového práva (§ 708 a násl. NObčZ).*“¹⁷⁰ Nově je dána daleko větší volnost u smluvních modifikací majetkového režimu mezi manželi. Mohou si nejenom určit vznik SJM ke dni zániku manželství, ale také mají výslovnou možnost oddělených jmění, stejně jako možnost uspořádání poměrů pro případ smrti. Lze si představit situace, kdy jeden z manželů bude mít kontrolu nad celým společným jměním, nebo že jen majetek jednoho manžela bude spadat do SJM. Smluvní volnost je omezena pouze ochranou třetích osob a nesmí omezit možnost manžela zabezpečovat rodinu. Celkově je smluvený majetkový režim mezi manželi daleko širší a velmi autonomní. Nebudu zabíhat do podrobností, jelikož se nejedná o téma přímo související s tématem této práce. Pouze chci poukázat na dopady nového pojetí soukromého práva.

Další důležitá změna v samotné koncepci NOZ je odklon od absolutní neplatnosti právního jednání. Ta se v případech vypořádání SJM projeví do té míry, že zde nebude naprosto jednoznačné, v jakých případech se absolutní neplatnost vůbec užije. Podle mého názoru by se měla nově využít vždy v případech nesplnění povinné formy veřejné listiny u smluv o majetkovém režimu mezi manželi. Ve všech ostatních případech bude na posouzení soudu, zda dochází k tak závažnému porušení, které by vyvolalo absolutní neplatnost. Domnívám se, že by k tomu měl soud přistupovat restriktivně.

Viditelnější dopad na úpravu vypořádání má větší bez formálnosti právního jednání. To se projevilo především u dohody o vypořádání, která vyžaduje písemnou formu, pouze pokud byla uzavřena za trvání manželství, nebo kde jí

---

¹⁷⁰ Králíčková, Z., Rodině právo v novém občanském zákoníku. Právní rozhledy. 2013, č. 23-24, str. 802

vyžaduje i věc, která má být předmětem převodu vlastnických práv. Dříve bylo nutné, aby měla dohoda písemnou formu vždy.

NOZ nepřinesl pouze větší přehlednost úpravy, vyskytly se také některé zajímavé změny. Nejvýznamnější je v aktivech SJM, kam nově spadá zisk z výlučného majetku manželů. Dále také, že součástí SJM se stává obchodní podíl ve společnosti nebo družstvu manžela. Ty jsem se je pokusil co nejlépe vyložit v předchozích kapitolách. K dalším patří zhodnocování a snižování majetku u vnosů a zápočtů.

Další dílčí změny nebyly natolik výrazné, ale přesto důležité. Například, že nabytí věci darem a děděním bude nově spadat do společného jmění (pokud měly věci připadnout oběma manželům dohromady), nebude již tedy vznikat podílové spoluvlastnictví. Další změnou týkající se pasiv společného jmění je, že do něj spadají pouze dluhy převzaté za trvání manželství. Nikoliv tedy dluhy veřejnoprávní a závazky z porušení právní povinnosti.

Je samozřejmě důležité, zda bude nadále možné používat dosavadní judikaturu. Pokud se bude jednat o instituty, které nebyly novelou nijak ovlivněny, neměl by být problém. Stejně tak je řada nových ustanovení pouze zdůrazněním již existující judikatury. V zásadě se dá tvrdit, že převážná část rozsudků týkajících se vypořádání společného jmění zůstane použitelná. Nebo přinejmenším použitelná částečně.

Je třeba říci, že úprava vypořádání společného jmění manželů byla ovlivněna pouze v minimální šířce. „*Dle mého názoru k podstatným změnám v úpravě SJM nedošlo. Novelizace ustanovení dosavadního občanského zákoníku (např. ohledně investic a třetích osob), po kterých praxe již léta volala, by byla dostatečná. Za pozitivní považují možnost využití dosavadní bohaté judikatury.*“¹⁷¹ Celková koncepce vypořádání SJM tedy zůstává stejná, je třeba ale zdůraznit, že většina změn byla nutná ke sjednocení celkového rázu NOZ. To by mělo v dlouhodobém měřítku přinést největší užitek.

---

¹⁷¹ Závodská, J., Manželské majetkové právo podle NOZ. Rekodifikace a praxe. 2012, č. 1, str. 18

6. Závěr

Za cíl této diplomové práce jsem si vytyčil jasné popsání a definování pojmů a institutů náležejících k vypořádání SJM v NOZ. Toho jsem docílil nejen prostým popsáním nové úpravy, ale také jejím porovnáním s úpravou předchozí. Zaměřil jsem se na hlavní instituty společného jmění manželů, tedy na důvody jeho zániku a předmět SJM. Poté jsem zevrubně popsal jednotlivé způsoby jeho vypořádání.

Druhým cílem této práce bylo popsat změny, které nová právní úprava přináší. Vytyčil jsem hlavní změny, které byly do občanského práva zavedeny, a popsal společné znaky s úpravou předchozí. Dále jsem se zaměřil na možná výkladová hlediska jednotlivých změn. Zde jsem použil literaturu, které byla vydána v souladu s novou koncepcí soukromého práva. Snažil jsem se o porovnání jednotlivých názorů a popsání svých vlastních úvah na dané téma. Zde by se měl také ukázat možný přínos této práce. Ten může spočívat nejenom v samotném popsání vypořádání společného jmění manželů dle nového občanského zákoníku, jelikož literatura na toto téma zatím není natolik početná, ale i v možných interpretačních řešeních této problematiky. Stejně jako v kompilaci názorů na jednotlivé instituty.

Tyto poznatky se v druhé kapitole projevují popsáním možných důvodů vypořádání SJM a s tím spojenými individuálními pravidly. Jedná se zejména o novou úpravu v řízení o oddlužení, která nově také zakládá zánik společného jmění. Také změna pohlaví je zcela novým důvodem vypořádání.

Třetí kapitola se zaměřila na předmět SJM, s hlavní novinkou, tedy ziskem z výlučného majetku a jeho způsoby jeho započtení do SJM, a pasiva náležející do SJM a jejich zpřesnění na dluhy. Stejně tak jsem se zde zaměřil na téma podílu manželů v obchodní společnosti a možná řešení problémů s tím spojených.

Ve čtvrté kapitole jsme se dostali k samotným způsobům vypořádání. Dohoda manželů je zde popsána převážně v intencích její účinnosti a formálních nároku. Vzhledem k velké smluvní volnosti nebylo praktické popisovat jednotlivá možná řešení. Na druhou stranu jsem věnoval zvláštní pozornost soudnímu vypořádání. Zde jsem se zabýval hlavně nově formulovanými zásadami vypořádání. Zvláště v ohledu na vnasy a zápočty a jejich redukci a valorizaci při vypořádání. Dále jsem se soustředil na procesní stránku vypořádání a všemožnou judikaturu s tím

spojenou. U zákonné domněnky vypořádání jsem kladl důraz na drobnou změnu při vypořádání hmotných movitých věcí, které jsou jen jedním z manželů užívány, dle prvního pravidla tohoto způsobu vypořádání. Dále také na okamžik uplynutí této lhůty. Speciálně jsem poté popsal možné vypořádání obchodního podílu v SJM a ochranu třetích osob.

Pátá kapitola se zaměřila na koncepční změny v NOZ a na jejich dopad na vypořádání společného jmění manželů, a dále také na srovnání úpravy dle starého a nového občanského zákoníku.

Zdroji k této práci mi byla literatura komentující předchozí úpravu a nejvýznamnější judikatura, která je stále použitelná pro potřeby té nové. Pečlivě jsem zde musel odlišovat názory stále použitelné od těch, které slouží pouze k popsání dřívějšího právního stavu. Stejně tak jsem vycházel z malého počtu odborných knih, které byly vydány v návaznosti na NOZ a nové soukromé právo obecně. Hlavním zdroje mi ovšem byl komentář, kde jsem nelezl mnoho podnětných systematicky ucelených a velmi informativních úvah. Důvodová zpráva mi byla také velkým vodítkem při interpretaci jednotlivých ustanovení.

V této práci jsem popsal vypořádání společného jmění dle NOZ. Bohužel jsem zde nemohl postihnout plnou šíři této problematiky, neboť zevrubné popsání tohoto institutu a s tím spojených pojmů by značně přesáhlo limity zadání této práce. Přesto jsem zde popsal základní poznatky, které mohou posloužit jako odrazový můstek pro další zkoumání této tematiky.

Resumé

This thesis is comprised of structured information on the settlement of community property of spouses in the new civil code. It also contains description of related institutions. There is a special focus on some of the new problematic sections and their interpretation. This special type of partnership exists between spouses and is linked with the marriage itself. In case of termination it must be settled. Different aspects of this subject are described in five chapters. The first is introduction. Second chapter shows specific ways of terminating the community property of spouses and their impact on the settlement. Third chapter concentrates on subject of community property of spouses and what it comprises of. Those are objects, obligation and rights which belong to the subject of the community property. Fourth chapter explains different ways of settlement. In this order: agreement of the spouses, judgment of the court and legal presumption. There is also special section for some problematic issues connected with it. Like settlement of company shares that belong in the community property and protection of the third party. The fifth chapter contains comparison between the previous civil code and the current one.

Seznam použitých zkratk

SJM	Společné jmění manželů
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový občanský zákoník)
ZOR	Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
OZ 1964	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použité literatury

Odborná literatura

- *Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol.* Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014
- *Hrušáková, M., a kol.* Zákon o rodině. Komentář. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009
- *Bičovský, J., Holub, M., Pokorný, M.,* Společné jmění manželů. 2. vyd. Praha: Linde, 2009
- *Eliáš, K., a kol.* Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012
- *Šámal, P., a kol.* Velké komentáře. Trestní zákoník I, § 1 – 139. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009
- *Fiala, J., Kindl, M., a kol.* Občanský zákoník. Komentář. I. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009
- *Dvořák, J., Spáčil, J.,* Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011
- *Havel, B., Štenglová, I., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P.,* Zákon o obchodních korporacích. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2013
- *Dvořák, T.,* Společnost s ručením omezeným. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2014

- *Svejkovský J., a kol.* Nový občanský zákoník. Srovnání nové a současné úpravy občanského práva. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012
- *Bičovský, J., Holub, M., Pokorný, M.,* Společné jmění manželů. 1. vyd. Praha: Linde, 2000
- *Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., a kol.* Občanský zákoník I, II. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009
- *Králík, M.,* Věcná práva podle starého a nového občanského zákoníku. Uplatňování nároků a rozhodování o nich (procesní a hmotněprávní souvislosti). 2. vyd. Praha: Leges, 2014
- *Zuklínová, M., Psutka, J.,* Spoluvlastnictví a společné jmění manželů. § 136 – 151 občanského zákoníku. Podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.). Praha: Linde, 2012

Časopisecká literatura

- *Říha, M.,* Nevypořádané společné jmění manželů a smrt jednoho z bývalých manželů. Ad Notam. 2013, č. 4
- *Čech, P.,* Činí rekodifikace z obou manželů společníky?. Právní rádce. 2013, č. 10
- *Závodská, J.,* Konec manželství v Čechách?. Právní fórum. 2012, č. 3
- *Melzer, F., Tégl, P., Šínová, R.,* Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. Právní rozhledy. 2014, č. 19
- *Svoboda K.,* Procesní nedůslednost soudů ve sporech o vypořádání společného jmění manželů. Právní fórum. 2007, č. 7
- *Součková, K., Petrová, R.,* Otázka aplikace nevyvratitelné právní domněnky vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, resp. společného jmění manželů. Bulletin advokacie. 2008, č. 12
- *Králíčková, Z.,* Rodiné právo v novém občanském zákoníku. Právní rozhledy. 2013, č. 23-24
- *Závodská, J.,* Manželské majetkové právo podle NOZ. Rekodifikace a praxe. 2012, č. 1

Právní předpisy

- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový občanský zákoník)
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a o způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.07.2008, sp. zn. 22 Cdo 2779/2008,
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 24.3. 1977, sp. zn. Tz II 1/77 (R 31/1978)
- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 4. 4. 1972, 11 Co 48/72 (R 42/1974)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004 (R 68/2005)
- Rozbor a zhodnocení rozhodovací činnosti soudů v České socialistické republice ze dne 3.2. 1972, Cpj 86/71, uveřejněného pod číslem 42/1972 (R 42/1972)
- Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1038/2009, (R 88/2011)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.2. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2289/1999

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2914/1999
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.1. 2006, 22 Cdo 2263/2005
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.1. 2012, sp. zn. 22 Cdo 656/2010
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 7. 2011, II. ÚS 231/2010
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2009, sp. zn. 28 Cdo 3090/2009
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.10. 2007, sp. zn. 22 Cdo 3421/2006
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.1. 2014, sp. zn. 22 Cdo 3505/2013
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.11. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1192/2007
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12.07. 2012, sp. zn. 22 Cdo 4072/2010
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 12.11. 1965, Prz 51/65 (R 70/1965)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.01. 2013, sp. zn. 22 Cdo 3976/2011
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.01. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2433/1999
- Rozsudek krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 30. 11. 1973, 7 Co 172/73 (R 43/1974)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.12. 2000, sp. zn. 22 Cdo 2655/1998
- Nejvyšší soud k výkladu ustanovení zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, Cpjn 38/98 (R 44/2000)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.05. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1377/1999
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.5. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1112/2006
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 04.1. 2010, sp. zn. 22 Cdo 3915/2009
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.9. 2005, sp. zn. 22 Cdo 180/2005
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.10. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1399/2004
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.4. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1920/2005
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12.8. 2008, sp. zn. 22 Cdo 924/2008
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.5. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2276/2006
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 03.10. 2006, sp. zn. 22 Cdo 14/2006
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 30.4. 1965, 5 Cz 32/66. (R 60/1966)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.4. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2881/2008
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 05.6. 2012, sp. zn. 28 Cdo 611/2011
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.1. 2006, sp. zn. 22 Cdo 103/2005

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.11. 2004, sp. zn. 22 Cdo 900/2004
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.9. 2007, sp. zn. 20 Cdo 2085/2006
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.11. 2010, sp. zn. 21 Cdo 4817/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.9. 2012, sp. zn. 20 Cdo 1561/2012

Ostatní:

www.slv.cz

www.beck-online.cz

www.judikaty.info/cz

www.google.cz

www.justice.cz

www.zakonyprolidi.cz